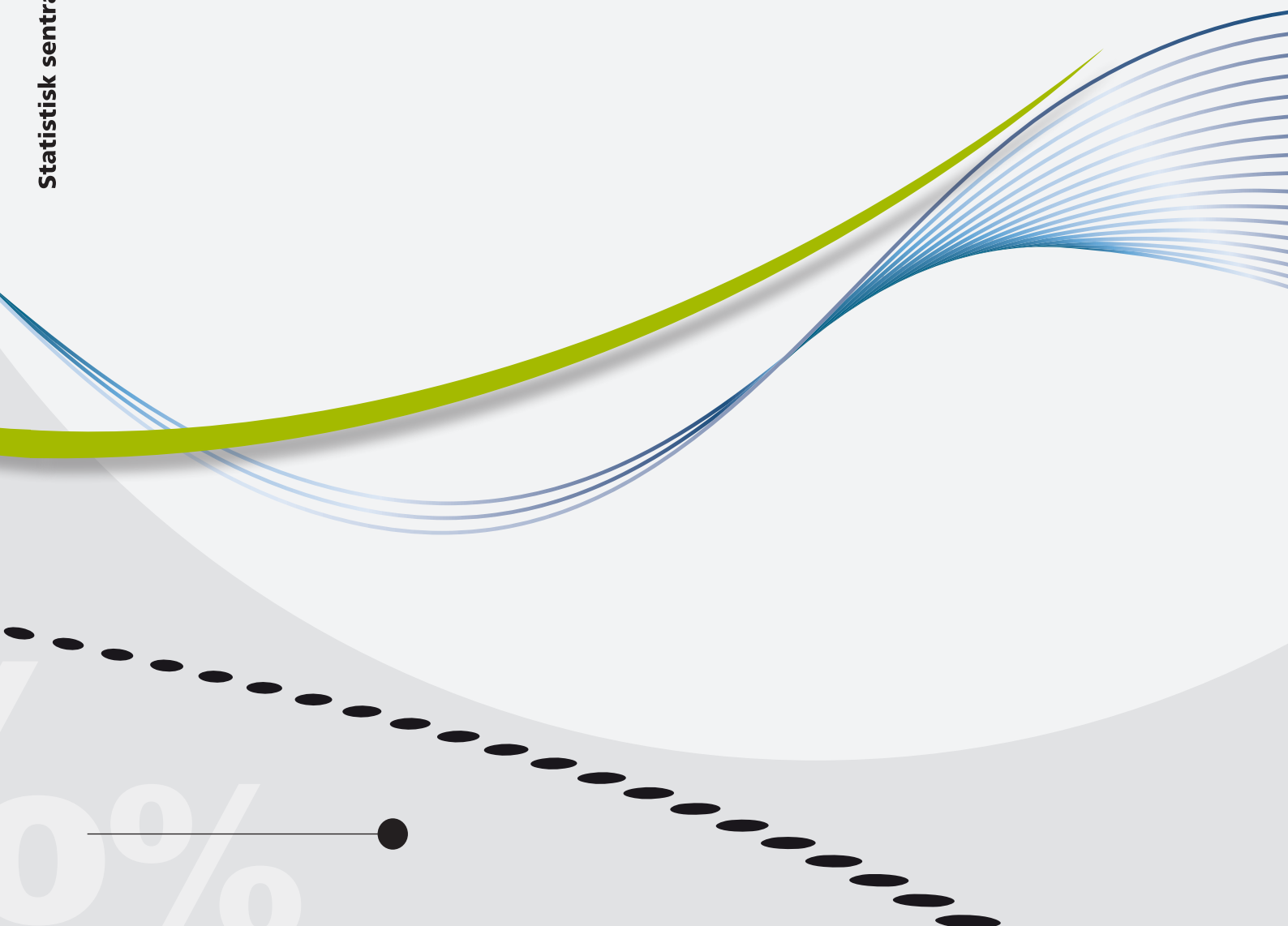

Pia Skare Rønnevik

Etablering av harmonisert konsumprisindeks med konstante avgifter (HKPI-CT)

Pia Skare Rønnevik

Etablering av harmonisert konsumprisindeks med konstante avgifter (HKPI-CT)

© Statistisk sentralbyrå Ved bruk av materiale fra denne publikasjonen skal Statistisk sentralbyrå oppgis som kilde. Publisert juni 2014 ISBN 978-82-537-8948-4 (elektronisk) ISSN 1891-5906 Emne: Priser og prisindekser	Standardtegn i tabeller	Symbol
	Tall kan ikke forekomme	.
	Oppgave mangler	..
	Oppgave mangler foreløpig	...
	Tall kan ikke offentliggjøres	:
	Null	-
	Mindre enn 0,5 av den brukte enheten	0
	Mindre enn 0,05 av den brukte enheten	0,0
	Foreløpig tall	*
	Brudd i den loddrette serien	—
	Brudd i den vannrette serien	
	Desimaltegn	,

Forord

SSB er tildelt midler fra Eurostat for å utvikle en harmonisert konsumprisindeks justert for avgiftsendringer. Denne indeksen har vi valgt å kalle harmonisert konsumprisindeks med konstante avgifter (HKPI-CT). SSB lager allerede en nasjonal konsumprisindeks justert for avgiftsendringer, KPI-JA, men beregningsmetoden som benyttes i denne avviker fra regelverket som er vedtatt for en HKPI-CT. Hovedforskjellen mellom disse to er at HKPI-CT korrigerer for nominelle endringer i mengdeavgiftene, mens KPI-JA korrigerer for realverdien av endringen i mengdeavgiftene. Det er i notatet og i sammendraget redegjort for at slik Eurostat har valgt at HKPI-CT skal utarbeides, blir det en inkonsistens i måten en korrigerer for endringer i henholdsvis prosentavgift og mengdeavgift. Denne inkonsistensen opptrer ikke i KPI-JA, og SSB vil derfor beholde KPI-JA som den sentrale indikatoren for utvikling av konsumprisindeksen justert for avgiftsendringer. HKPI-CT ble etablert i 2014 med en indeksserie tilbake til januar 2013.

Dette notatet gir en detaljert beskrivelse av vurderinger og resultater fra etablering av den harmoniserte konsumprisindeksen med konstante avgifter, HKPI-CT.

Statistisk sentralbyrå, 29. mai 2014

Hans Henrik Scheel

Sammendrag

Hensikten med dette notatet er å presentere vurderinger av og resultater fra etableringen av den harmoniserte konsumprisindeksen justert for avgiftsendringer. Denne indeksen, som inngår i en forordning fra Eurostat, har vi valgt å kalle harmonisert konsumprisindeks med konstante avgifter (HKPI-CT). HKPI-CT ble etablert i 2014 med en indeksserie tilbake til januar 2013.

Dette notatet gir først en sammenligning av vare- og vektgrunnlaget mellom den ordinære konsumprisindeksen (KPI) og den harmoniserte konsumprisindeksen (HKPI), for å belyse ulikhetene mellom de to indeksene. Deretter presenteres metode for korrigering av avgiftsendringer i henholdsvis KPI-JA og HKPI-CT. Begge indeksene bygger stort sett på samme kriterier for hvilke avgifter det skal justeres for og tar hensyn til endringer i merverdiavgift og andre mengdeavgifter knyttet direkte til produktet. En viktig forskjell mellom de to indeksseriene er måten endringer i mengdeavgiftene blir justert for. Mens HKPI-CT justeres for *nominelle* endringer i mengdeavgifter, dvs. at det korrigeres for hele kroneendringen i avgiftene, justeres KPI-JA for *reelle* endringer i mengdeavgifter, dvs. at avgiftene justeres i takt med prisveksten.

Notatet sammenligner HKPI og HKPI-CT for varegrupper som er berørt av mengdeavgifter, for å kunne forklare effekten av nominelle avgiftsendringer. Det er en del varegrupper som også berøres av prosentavgift (merverdiavgift), men i de siste årene har det ikke vært endringer i disse avgiftene. Til slutt analyserer vi effekten av å justere for avgiftsendringer slik det gjøres i HKPI-CT versus KPI-JA.

Slik justeringen av avgiftsendringer blir gjennomført i HKPI-CT, oppstår det en inkonsistens i behandlingen av prosent- og mengdeavgiftene. I HKPI-CT blir mengdeavgiftene justert ved å trekke ut alle nominelle avgiftsendringer, mens en prosentvis avgift per definisjon blir inflasjonsjustert. I prosessen med utvikling av HKPI-CT i Eurostat ble dette påpekt av Norge, men forordningen (nr. 119/2013) ble likevel vedtatt. I KPI-JA foretar man en justering av mengdeavgiftene i takt med den generelle prisveksten, slik at det blir mer samsvar mellom behandlingen av prosentvis avgifter og mengdeavgifter. KPI-JA måler dermed prisutviklingen justert for avgiftsendringer som avviker fra den generelle prisveksten. Hvis både mengdeavgiftene og prosentavgiftene bare økes med den generelle prisveksten, så vil HKPI-CT likevel avvike fra HKPI- altså antyde en avgiftsøkning. I dette tilfellet vil derimot KPI og KPI-JA være tilnærmet like, som betyr at det ikke har vært noe reell avgiftsendring. SSB vil beholde KPI-JA som den sentrale indikatoren for utvikling i konsumprisindeksen justert for avgiftsendringer, selv om man er pålagt også å rapportere HKPI-CT til Eurostat. Det er viktig at brukerne er klar over den viktige forskjellen mellom disse to indeksene.

Innhold

Forord	3
Sammendrag	4
Innhold	5
1. Innledning	6
2. Vare- og vektgrunnlaget i KPI og HKPI	6
2.1. COICOP grupper som er utelatt i HKPI	7
2.1.1. Beregnet husleie	7
2.1.2. Livsforsikring	7
2.1.3. FISIM	8
2.1.4. Lotteri og totalisatorspill	9
2.2. HKPI slår COICOP grupper sammen	9
2.3. HKPI har fire grupper som ikke eksisterer i KPI	10
2.4. Forskjeller mellom vektene i KPI og HKPI	10
2.5. Ulik prisreferansemåned for KPI og HKPI før 2011	11
3. Metode og beregning	11
3.1. Beregning av KPI-JA	11
3.2. Beregning av HKPI-CT	12
3.3. Avgifter i HKPI-CT	13
3.4. Oppsummering	16
4. Ulikheter mellom HKPI og HKPI-CT	17
4.1. Matvarer og alkoholfrie drikkevarer	17
4.1.1. Sukker, syltetøy og andre sukkervarer	17
4.1.2. Mineralvann, leskedrikker og juice	18
4.1.3. Oppsummering	19
4.2. Alkoholholdige drikkevarer og tobakk	19
4.2.1. Brennevin	19
4.2.2. Vin	20
4.2.3. Øl	21
4.2.4. Tobakk	22
4.2.5. Oppsummering	22
4.3. Bolig, lys og brensel	23
4.3.1. Elektrisitet	23
4.3.2. Flytende brensel	24
4.3.3. Oppsummering	25
4.4. Transport	25
4.4.1. Biler	25
4.4.2. Drivstoff og smøremidler	26
4.4.3. Passasjertransport med fly	27
4.4.4. Oppsummering	28
4.5. Hotell- og restauranttjenester	28
4.5.1. Restauranttjenester	28
4.5.2. Oppsummering	29
4.6. Totalindeksen	30
5. Ulikheter mellom KPI-JA og HKPI-CT	30
5.1. Vin	31
5.2. Tobakk	32
5.3. Flytende brensel	34
5.4. Biler	36
5.5. Drivstoff og smøremidler	37
5.6. Oppsummering	39
6. Avslutning	39
7. Vedlegg	41
7.1. Lovreguleringer i HKPI	41
Figurregister	42

1. Innledning

Den nasjonale konsumprisindeksen (KPI) ble etablert i 1960, og erstattet en levekostnadsindeks som ble publisert tilbake til 1914. Siden 1997 har Norge publisert den harmoniserte konsumprisindeksen (HKPI). Det ble laget tilbakegående serie helt tilbake til januar 1995. Formålet med å lage HKPI er at man skal kunne sammenligne prisutviklingen mellom de ulike EU-landene, i tillegg til Island og Norge. Alle land beregner prisindeks på samme måte (harmoniseres) for at de skal kunne sammenlignes. Det beregnes og publiseres også totalindekser for EU- og EØS-området. Som følge av at Maastricht-traktaten ble vedtatt i 1991, ble det i 1993 startet et internasjonalt samarbeid om hvordan HKPI skulle utarbeides. Arbeidet har resultert i svært konkrete reguleringer for hva som skal inngå i en HKPI og hvordan HKPI skal beregnes. En oversikt over lovreguleringene for HKPI finnes i vedlegget 7.1.

KPI og HKPI blir publisert den 10 i hver måned på SSB sine hjemmesider, basert på priser målt i midtuken i forrige måned (tellingsmåneden). For visse konsumgrupper legges priser fra flere uker i tellingsmåneden til grunn. Her er hovedpoenget at godet kan være kjøpt tidligere men konsumeres i denne uken. HKPI rapporteres månedlig til Eurostat, og sendes fra SSB til Eurostat den dagen som KPI publiseres nasjonalt. Tallene blir publisert ca. en måned senere på Eurostat sine hjemmesider. KPI og HKPI er bearbeidet etter den internasjonale klassifisering «Classification of Individual Consumption by Purpose» (COICOP)¹.

I 2012 ble SSB tildelt midler fra Eurostat for å lage en harmonisert indeks justert for avgiftsendringer. Denne indeksen har vi valgt å kalle harmonisert konsumprisindeks med konstante avgifter (HKPI-CT). Per dags dato beregner og publiserer SSB en nasjonal konsumprisindeks justert for avgiftsendringer, KPI-JA, men beregningsmetoden avviker fra regelverket som er vedtatt for en HKPI-CT (kommisjonsforordning nr. 119/2013). Hovedforskjellen mellom disse to er at HKPI-CT korrigerer for nominelle endringer i mengdeavgiftene, mens KPI-JA korrigerer for realverdien av endringen i mengdeavgiftene. Det som skiller KPI-JA og HKPI-CT er dermed inflasjonsjusteringen av mengdeavgiftene som foretas i KPI-JA.

I dette notatet ønsker vi å dokumentere utviklingen av den nye serien HKPI-CT. Vi vil først forklare ulikhetene som fins mellom den nasjonale konsumprisindeksen (KPI) og den harmoniserte konsumprisindeksen (HKPI), kapittel 2. Dette kan også være med på å forklare ulikheter vi ser mellom KPI-JA og HKPI-CT og da spesielt for de COICOP gruppene som ikke influeres av avgifter. I kapittel 3 ser vi på hvordan beregningene utføres for KPI-JA og HKPI-CT, og kartlegger hvilke avgifter som det skal justeres for. I kapittel 4 sammenligner vi HKPI og HKPI-CT for de grupper som justeres for endringer i mengdeavgifter. I kapittel 5 sammenligner vi KPI-JA og HKPI-CT, for å se effekten av at KPI-JA inflasjonsjusterer avgiftene.

2. Vare- og vektgrunnlaget i KPI og HKPI

I dette kapitlet belyser vi ulikhetene som fins mellom KPI og HKPI. Den viktigste forskjellen omfatter det underliggende formålet til de to indeksene. KPI er en levekostnadsindeks, og er utformet for å oppfylle nasjonale målsettinger. Det

¹ KPI og HKPI bruker COICOP som konsumklassifisering. I HKPI er det laveste nivået som publiseres 4-sifret COICOP. Internasjonalt er det arbeidet med å få innført ytterligere COICOP nivåer, og fra Eurostat foreligger det nå et forslag til 5-sifret COICOP for HKPI. Dette nivået vil det være naturlig og også innføre i KPI. Det laveste nivået i KPI er 6-sifret COICOP, betegnes som vårt nasjonale COICOP nivå, og er også kalt varenivå. Varenivået blir brukt også i HKPI til å aggregere opp til 4-sifret, 3-sifret og 2-sifret COICOP.

primære formålet med HKPI er internasjonale sammenligninger av prisutviklingen - inflasjonen.

2.1. COICOP grupper som er utelatt i HKPI

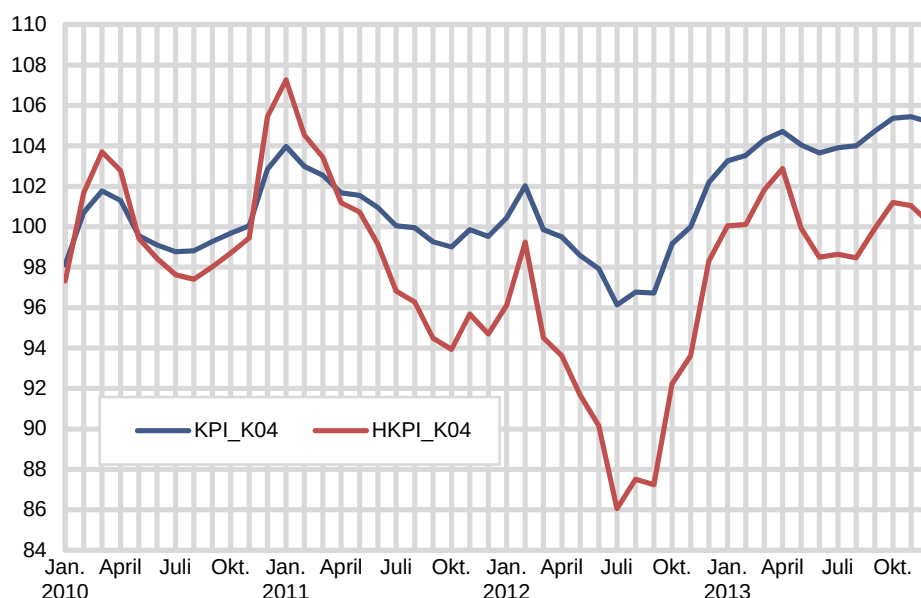
Vare- og tjenesteutvalget i HKPI er så godt som fullt harmonisert med utvalget i KPI, men de få ulikhetene som fins medfører forskjellig utvikling i KPI og HKPI. HKPI utelukker COICOP grupper som er med i KPI, og medfører at vektene omfordes på de andre gruppene. I dette kapitlet prøver vi å forklare effektene av at HKPI utelukker COICOP gruppene.

2.1.1. Beregnet husleie

Den største ulikheten mellom KPI og HKPI, er at HKPI utelukker gruppen beregnet husleie (COICOP 042), som viser boligkonsumet for selveierne. Beregnet husleie har stor vekt i KPI, den utgjør ca. 13 prosent. Dette medfører store ulikheter mellom KPI og HKPI når vi aggregerer indekser opp til hovedgruppen bolig, lys og brensel (COICOP 04).

Figur 2.1.1 viser ulikhetene mellom KPI og HKPI for hovedgruppen bolig, lys og brensel. Utviklingen vi ser for KPI og HKPI er preget av svingningen i indeksen for elektrisitet, fyringsolje og brensel (COICOP 045). Det at vi utelukker beregnet husleie i HKPI, gjør at svingningene blir mer tydelig i HKPI. Beregnet husleie er altså med på å dempe de kraftige svingningene i KPI ved at vektgrunnlaget endres. Elektrisitet får relativt sett mindre vekt i hovedgruppen når selveiernes boligkonsum er med i indeksen.

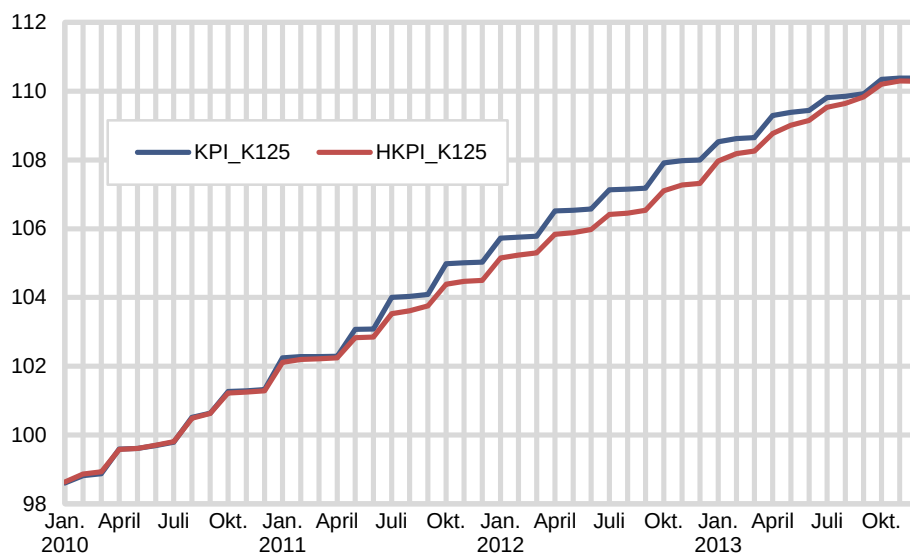
Figur 2.1.1. KPI og HKPI for hovedgruppen bolig, lys og brensel. Referanseåret 2010=100. Indeks

2.1.2. Livsforsikring

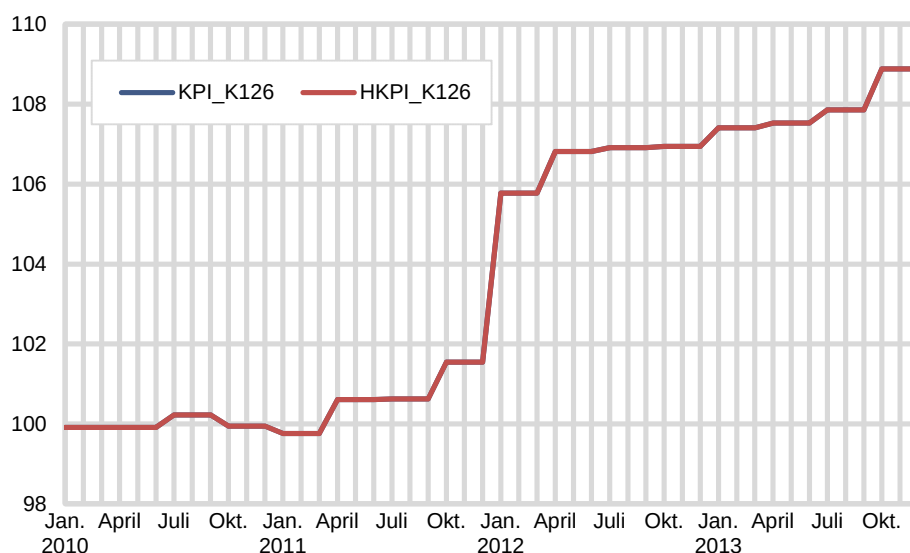
I HKPI blir gruppen livsforsikring (COICOP 1251) utelatt fra hovedgruppen andre varer og tjenester (COICOP 12) i HKPI. Livsforsikring utgjør ca. 1 prosent i KPI.

I figur 2.1.2 ser vi at det å utelukke livsforsikringen fra gruppen forsikring (COICOP 125) i HKPI, medfører ulikheter mellom KPI og HKPI. Livsforsikring kom først med i KPI i 2011, ved overgang av Nasjonalregnskapet (NR) som vektkilde, og det er årsaken til at vi ser litt større ulikheter mellom KPI og HKPI fra dette tidspunktet.

Figur 2.1.2. KPI og HKPI for gruppen forsikring. Referanseåret 2010=100. Indeks**2.1.3. FISIM**

I HKPI blir FISIM² (COICOP 1261) utelatt fra hovedgruppen andre varer og tjenester (COICOP 12). FISIM tilhører gruppen finansielle tjenester utenom forsikring (COICOP 126), og utgjør ca. 2 prosent i KPI. FISIM ble inkludert i KPI først i 2011, når Nasjonalregnskapet (NR) ble innført som vektkilde.

Figur 2.1.3. viser ingen ulikheter mellom KPI og HKPI for gruppen finansielle tjenester utenom forsikring. Årsaken er at finansielle tjenester brukes som mål på prisutviklingen for FISIM, noe som gir de samme endringsratene og gjør at begge gruppene vil ha lik utvikling. Det vil imidlertid medføre ulikheter mellom KPI og HKPI når vi aggregerer indeksene opp til hovedgruppen.

Figur 2.1.3 KPI og HKPI for gruppen finansielle tjenester utenom forsikring. Referanseåret 2010=100. Indeks

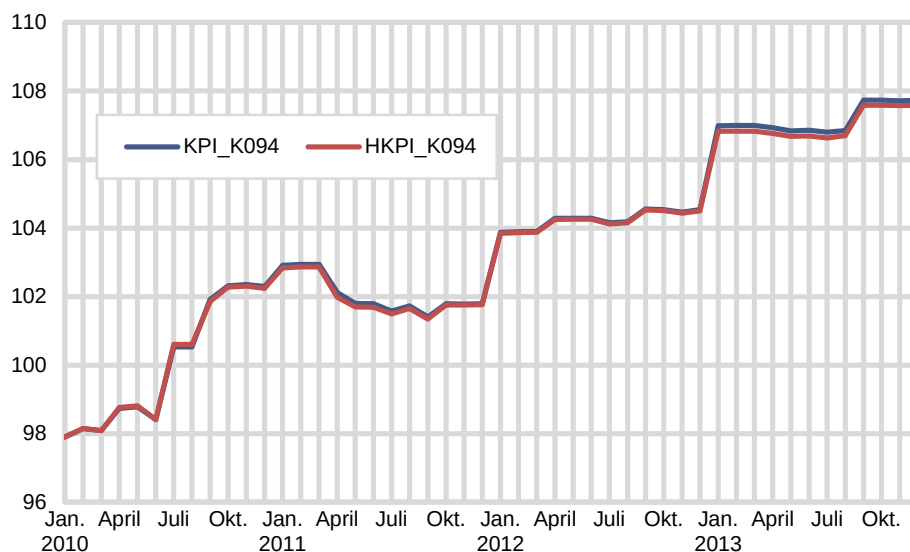
² FISIM er en forkortelse for Financial Intermediate Sources Indirectly Measured.

2.1.4. Lotteri og totalisatorspill

I HKPI er gruppen lotteri og totalisatorspill (COICOP 0943) utelatt fra hovedgruppen kultur og fritid (COICOP 099). Lotteri og totalisatorspill kom først med i KPI i 2011, ved overgang av Nasjonalregnskapet (NR) som vektkilde, og tilhører gruppen tjenester knyttet til fritid og kultur (094). Lotteri og totalisatorspill utgjør ca. 1 prosent i KPI.

Figur 2.1.4 viser utviklingen for KPI og HKPI for gruppen tjenester knyttet til fritid og kultur. Det er ingen store ulikheter mellom indeksene, til tross for at HKPI ikke inkluderer lotteri og totalisatorspill.

Figur 2.1.4. KPI og HKPI for gruppen tjenester knyttet til fritid og kultur. Referanseåret 2010=100. Indeks

2.2. HKPI slår COICOP grupper sammen

I HKPI blir en del COICOP grupper slått sammen på 4-sifret samt 3-sifret nivå. Dette får ingen konsekvenser når vi aggregere indekser opp til de ulike nivåene, siden både KPI og HKPI aggregerer indeksene direkte opp fra varenivå. Det medfører likevel at vi ikke kan sammenligne alle COICOP grupper i KPI med HKPI på 4-sifret samt 3-sifret nivå. En annen ting er at under hovedgruppen utdanning (COICOP 10) er det ingen grupper i HKPI, mens det i KPI er fire grupper under hovedgruppen. Vi leverer kun indeksen for hovedgruppen utdanning til Eurostat.

Følgende sammenslåinger skjer i HKPI for grupper på 3-sifret nivå:

- 082_3: Teleutstyr (COICOP 082) og teletjenester (COICOP 083)

Følgende sammenslåinger skjer i HKPI for grupper på 4-sifret nivå:

- 0321_2: Sko og annet fottøy (COICOP 0321) og vedlikehold, reparasjon og leie av fottøy (COICOP 0322)
- 0411_2: Betalt husleie, bolig (COICOP 0411) og betalt husleie, fritidsbolig (COICOP 0412)
- 0531_2: Komfyrer, varmeovner, kjøleskap og andre større husholdningsapparater (COICOP 0531) og mindre elektriske husholdningsapparater (COICOP 0532)

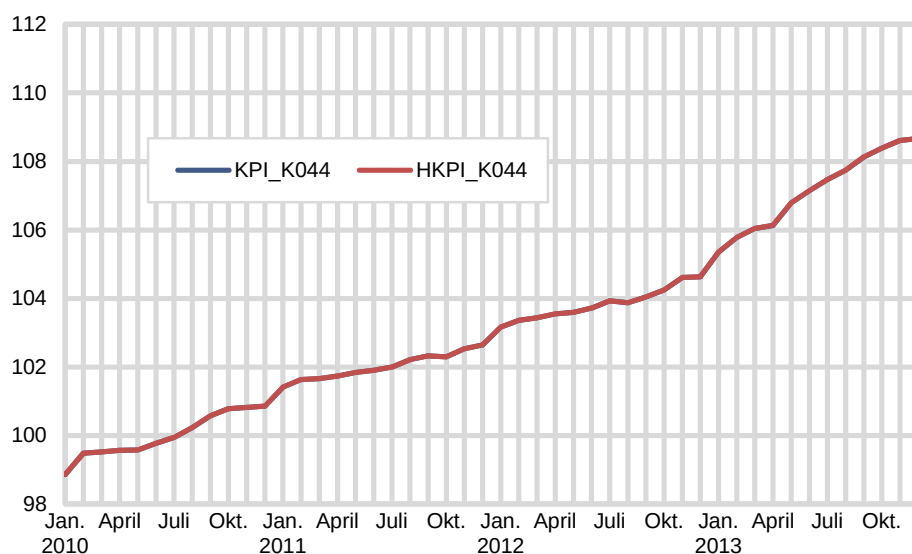
- 0551_2: Større verktøy (COICOP 0551) og mindre verktøy og diverse tilbehør (COICOP 0552)
- 0612_3: Andre helseartikler (COICOP 0612) og Brillor mv. (COICOP 0613)
- 0621_3: Legetjenester utenom institusjon (COICOP 0621) og paramedisinske tjenester utenom institusjon (COICOP 0623)
- 0712_34: Motorsykler (COICOP 0712) og sykler (COICOP 0713)
- 082_30: Teleutstyr (COICOP 0820) og teletjenester (COICOP 0830)
- 0921_2: Båter og båtutstyr (COICOP 0921) og musikkinstrumenter og innendørs trenings- og hobbyutstyr (COICOP 0922)
- 0934_5: Kjøledyr (COICOP 0934) og Veterinærtjenester (COICOP 0935)
- 1212_3: Elektriske apparater til personlig pleie (COICOP 1212) og toalettartikler (COICOP 1213)

2.3. HKPI har fire grupper som ikke eksisterer i KPI

Gruppen andre tjenester knyttet til bolig og fritidsbolig (COICOP 044) består i KPI kun av kommunale gebyrer knyttet til egen bolig, inklusive fritidsbolig (COICOP 0440). I HKPI består gruppen andre tjenester knyttet til bolig og fritidsbolig av fire grupper, kommunale gebyrer knyttet til; vannforsyning (COICOP 0441), avfall (COICOP 0442), avløp (COICOP 0443) og tjenester ellers til bolig (COICOP 0444). I HKPI har alle disse fire kommunale gebyrene samme prosentvis endring som kommunale gebyrer knyttet til egen bolig, inklusive fritidsbolig i KPI.

De fire gruppene i HKPI har ulike vekter, men har til sammen en vekt som er tilnærmet lik vekten til kommunale gebyrer knyttet til egen bolig i KPI. Det gjør at vi ikke ser noen ulikheter mellom KPI og HKPI for gruppen andre tjenester knyttet til bolig og fritidsbolig, se figur 2.3.1.

Figur 2.3.1. KPI og HKPI for gruppen andre tjenester knyttet til bolig og fritidsbolig. Referanseåret 2010=100. Indeks

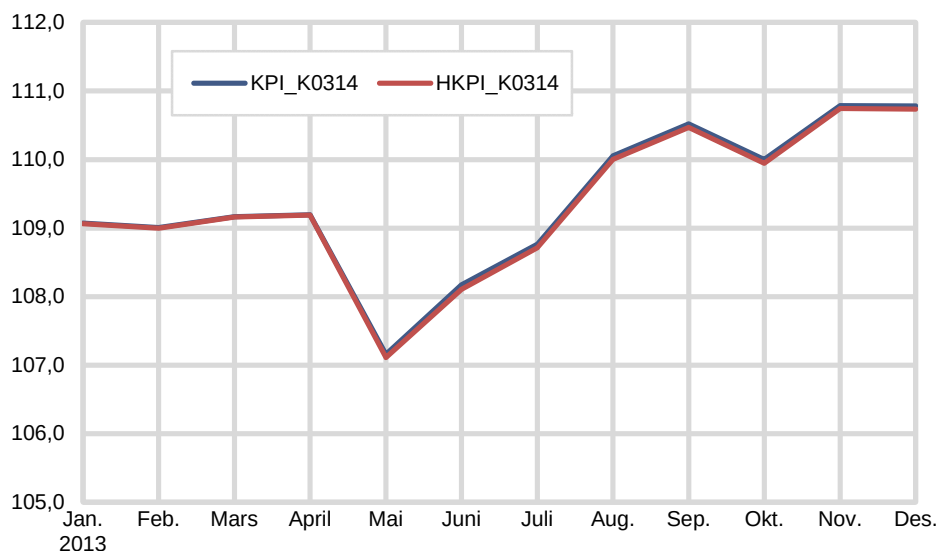

2.4. Forskjeller mellom vektene i KPI og HKPI

KPI og HKPI har ulike vekter for varer og tjenester. Årsaken til dette er at KPI skal omfatte konsumet både i Norge og utlandet, mens HKPI omfatter kun konsumet i Norge. I perioden før 2013 medfører dette til små ulikheter mellom indeksseriene, men fra januar 2013 blir ulikhetene noe større som følge av at vi prisoppdaterer

vektene i HKPI. Som et eksempel viser vi KPI og HKPI for gruppen rensing, vask, reparasjon og leie av klær (COICOP 0314) i figur 2.4.1. I figuren ser vi minimale ulikheter mellom KPI og HKPI, som følge av prisopdaterte vektorer.

Figur 2.4.1. KPI og HKPI for gruppen rensing, vask, reparasjon og leie av klær. Referanseåret 2010=100. Indeks

2.5. Ulik prisreferansemåned for KPI og HKPI før 2011

Vare- og tjenesteutvalget i KPI og HKPI er svært likt, bortsett fra de COICOP gruppene som utelates i HKPI. I tillegg bygger de to seriene på noe ulikt produktgrunnlag i deler av året før 2011. KPI hadde da juli som prisreferansemåned, mens HKPI hadde desember som prisreferansemåned. Konsekvensene av dette var at nye varer ble inkludert i august i KPI, men først i januar året etter i HKPI. I den grad prisutviklingen for de nye varene skiller seg vesentlig fra de "gamle" varene, kan dette ha bidratt til ulik samlet prisutvikling i KPI og HKPI. Forskjeller i prisnivået mellom prisreferansemånedene for varer med store prisbevegelser, kan også ha en betydning. Fra januar 2011 er desember prisreferansemåned i både KPI og HKPI.

3. Metode og beregning

Metoden som legges til grunn for beregning av HKPI-CT er relativt lik metoden vi benytter i KPI-JA med tanke på hvilke avgifter det skal justeres for, forutsetninger som ligger til grunn og hvordan selve den tekniske avgiftsjusteringen foregår. I dette kapitlet ser vi først på hvordan beregningen foretas i den nasjonale konsumprisindeksen justert for avgiftsendringer, KPI-JA. Deretter ser vi på beregningsmetode for HKPI-CT, hvilke avgifter som det skal justeres for i HKPI-CT, og hvilke varer og tjenester som berøres av de ulike avgiftene.

3.1. Beregning av KPI-JA

Da KPI-JA ble utviklet og etablert i 2001, var det et særlig ønske fra Norges Bank og Finansdepartementet at man burde justere for endringer i avgiftene utover realendringer. Det ble diskutert flere metoder som kan benyttes for å beregne realendringer i mengdeavgiftene, hvorav en var å benytte en konstant diskonteringsfaktor. Det ble også diskutert hvorvidt avgiftsjusteringen skulle foretas en gang per år i form av et "skift", eller løpende gjennom året.

KPI-JA beregnes ved å ta hensyn til endringer i avgifter som er direkte relatert til konsumvarer – og tjenester. Til grunn for metoden ligger også forutsetningen om at avgiftsendringer slår fullt ut i utsalgsprisene og med umiddelbar virkning.

Det finnes mange metoder for hvordan man kan justere for endringer i avgifter. En forholdsvis enkel måte er å trekke ut alle *nominelle* avgiftsendringer, det vil si å korrigere for hele kroneendringen i avgiftene. I perioder hvor man har en generell prisvekst ville denne metoden føre til at mengdeavgiftenes andel av prisen blir redusert, og dermed blir liggende som et "anker". En prosentvis avgift (f.eks merverdiavgift) vil derimot bli justert i takt med de varespesifikke prisene, og er dermed per definisjon inflasjonsjustert.

Et alternativ til å justere for nominelle endringer i mengdeavgiftene er å justere avgiftene i takt med prisveksten, slik at det blir samsvar mellom behandlingen av prosentvise avgifter og mengdeavgifter. Dette gjøres på bakgrunn av et ønske om å identifisere den effekten *reelle* avgiftsendringer har på KPI-veksten, det vil si endringer som avviker fra den generelle prisveksten. I metoden som benyttes per i dag for beregning av KPI-JA er det endringer utover realendringer i avgiftene det justeres for, og ikke det nominelle bidraget fra avgiftene.

Metoden som benyttes for å beregne realendringer i mengdeavgiftene innebærer at de nominelle avgiftene i år $t-1$ justeres slik at veksten i avgiften blir lik veksten i KPI, dvs. fjorårets avgifter justeres månedlig med den løpende totalindeksen for KPI sett i forhold til prisreferanseperioden. Ved utgangen av året skal da mengdeavgiftene fra år $t-1$ være regulert med den faktiske 12-månedersveksten i KPI. Denne rutinen omtales som *inflasjonsjusteringen*.

En svakhet ved å justere avgiftene med den samlede KPI-veksten er en asymmetri som oppstår mellom prosentvise avgifter og mengdeavgifter, ettersom førstnevnte justeres fortløpende med de varespesifikke prisene. Dette kan føre til at indeksen for en gitt vare kan vise svingninger til tross for at det verken foreligger prisendringer eller avgiftsendringer i perioden.

I KPI-JA beregnes prisutviklingen mellom prisreferansemåneden og statistikk-måneden ved ligning 3.1 (her er det ikke tatt hensyn til kjeding):

$$3.1 \quad KPI - JA_{t_0, t_n} = \sum_{i=1}^g \frac{p_{i, t_n} - (\tau_{i, t_n}) + \left(\tau_{i, t_0} * \frac{I_{i, t_n}}{I_{i, t_0}} \right)}{p_{i, t_0}}$$

I formelen er prisen i statistikk-måneden t_n gitt ved P_{i, t_n} . I KPI-JA justeres prisen P_{i, t_n} ved å trekke ut avgiftene τ_{i, t_n} i statistikk-måneden t_n og legge til avgiftene τ_{i, t_0} i prisreferansemåneden t_0 justert for inflasjonen $\frac{I_{i, t_n}}{I_{i, t_0}}$. Inflasjonen beregnes ved å ta

totalindeksen I_{i, t_n} i statistikk-måneden t_n og dele den på totalindeksen I_{i, t_0} i prisreferansemåneden t_0 . Prisen i prisreferanseperioden er gitt ved P_{i, t_0} , som ikke inflasjonsjusteres, men er observerbar pris i prisreferansemåneden t_0 .

3.2. Beregning av HKPI-CT

HKPI-CT er definert som en indeks, der avgiftene blir holdt konstant mellom statistikkperioden og prisreferanseperioden. Ved en avgiftsendring vil forskjellen mellom HKPI og HKPI-CT si noe om hvilken effekt endringen i avgiftene har på prisendringene. HKPI og HKPI-CT vil derimot være tilnærmet like dersom det ikke forekommer avgiftsendringer mellom statistikkperioden og prisreferanseperioden. Det forutsettes full overvelting av avgiftsendringer i utsalgsprisene og

med umiddelbar virkning. Formålet er å sammenligne indeksutviklingen fra måned til måned mellom HKPI og HKPI-CT. Forskjellen mellom disse utgjør det implisitte bidraget fra avgiftsendringer til totalindeksen for HKPI.

HKPI-CT skal ta hensyn til skatter og avgifter som er direkte relatert til konsumvarer - og tjenester, og ikke skatter og avgifter som først virker gjennom priser på innsatsfaktorer eller andre produkter for siden å bli overveltet i utsalgsprisene på konsumvarer - og tjenester. Skatt på inntekt og formue samt administrative avgifter skal ekskluderes. I tilfeller der en bevilling overføres automatisk fra myndighetene regnes betalingen som en avgift. Men dersom myndighetene utfører et arbeid i forbindelse med utstedelse av bevillingen regnes betalingen som kjøp av tjeneste fra myndighetene. Eksempelvis regnes førerkort, tv-lisens, adgang til museum etc. i de fleste tilfeller som kjøp av tjeneste.

Avgiftene som skal holdes konstant skal stamme fra prisreferansemåneden, dvs. at avgiftsreferansemåneden er lik prisreferansemåneden. Det innebærer at desember skal benyttes som prisreferansemåneden og avgiftsreferansemåneden for beregning av HKPI-CT. Deretter kjedes indeksen til en langtidsindeks, med f.eks. indeksreferanseperiode 2010=100. Ettersom indeksen skal benyttes til å analysere forskjellene mellom HKPI og HKPI-CT, bør vektsettene være identiske.

I HKPI-CT beregnes prisutviklingen mellom prisreferansemåneden og statistikk måneden ved ligning 3.2 (her er det ikke tatt hensyn til kjeding):

$$3.2 \quad HKPI - CT_{t_0, t_n} = \sum_{i=1}^g \frac{p_{i, t_n} - (\tau_{i, t_n}) + (\tau_{i, t_0})}{p_{i, t_0}}$$

I formelen er prisen i statistikk måneden t_n gitt ved P_{i, t_n} . I HKPI-CT justeres prisen P_{i, t_n} ved å trekke ut avgiftene τ_{i, t_n} i statistikk måneden t_n og legge til avgiftene τ_{i, t_0} i prisreferansemåneden t_0 . Prisen i prisreferanseperioden er gitt ved P_{i, t_0} , som ikke inflasjonsjusteres, men er observerbar pris i prisreferansemåneden t_0 .

KPI-JA og HKPI-CT er veldig like, men da med den vesentlige forskjellen at KPI-JA tar hensyn til inflasjonsjusteringen. I KPI-JA er det derfor tre ulike faktorer som er av betydning for endring i indeksen; 1) avgift, 2) inflasjon og 3) pris. HKPI-CT påvirkes derimot bare av endring i 1) avgift og 2) pris. Dette medfører at de justerte seriene i KPI-JA endres hver måned pga. inflasjonsjusteringen, også i de månedene hvor det er ingen prisendring eller avgiftsendring. KPI-JA og HKPI-CT endres normalt alltid ved årsskifte når nye avgifter kommer inn, men endringer i avgiftene kan også forekomme i andre måneder i løpet av året.

3.3. Avgifter i HKPI-CT

I Eurostats manualen for HKPI-CT er det satt opp to hovedkriterier for hvilke avgifter som det skal justere for:

1. Hver enkelt avgift bør dekke minst 2 prosent eller mer av den totale omsetningen for avgifter som inngår i HKPI-CT
2. Alle avgiftene som HKPI-CT skal ta hensyn til, må til sammen dekke minimum 90 prosent av den totale omsetningen av avgifter.

I henhold til disse kriteriene identifisert vi de ulike avgiftene som er relevant til en HKPI-CT:

- **Merverdiavgift (MVA):** Hovedavgiften i en HKPI-CT er merverdiavgiften. Den vanligste satsen er 25 prosent. Noen varer har en lavere sats. For eksempel matvarer som har en sats på 15 prosent, eller tjenester innen fritid og kultur som har en sats på 8 prosent. Enkelte varer og tjenester har ikke merverdiavgift, som for eksempel bøker, medisinske tjenester og utdanning. For 2013 er merverdiavgiften estimert til 230 000 millioner kroner, og utgjør ca. 75 prosent av totalomsetningen av samlede avgifter.

- **Avgiften på alkohol:** Alkohol har en bestemt avgift per fysisk enhet. Avgiftene varierer avhengig av type alkohol (øl, vin eller brennevin), mengden i hver enhet, og alkoholprosent. For en liter brennevin, som består av drikke med mer en fire prosent alkoholinnhold, vil avgiften i 2013 være:

$$\text{avgift per alkohol prosent} * \text{alkohol prosent} = 6,85 * 4 = 27,4 \text{ kroner}$$

Øl med samme størrelse på flasken og med samme alkoholprosent, har en avgift på 19,96 kroner per liter. Avgiftene på alkohol er estimert til 12 450 millioner kroner for 2013, og utgjør ca. 4 prosent av totalomsetningen av samlede avgifter.

- **Avgiften på alkoholfrie drikkevarer:** Avgiften på alkoholfrie drikkevarer er per fysisk enhet, og tilsvarer 3,06 kroner per liter i 2013. Avgiftene påvirker bare de varene som har tilsatt sukker eller kunstige søtningsmidler. Avgiftene utgjør 905 millioner kroner, og representerer ca. 0,6 prosent av totalomsetningen av samlede avgifter.

- **Avgiften på tobakk:** Tobakk har en avgift per fysisk enhet. Størrelsen på avgiften er avhengig av det aktuelle produktet. For sigarer, snus og skrå avhenger avgiften av vekten på produktet, mens for sigaretter og sigarettpapir er avgiften beregnet ut fra antall solgte. For eksempel har 100 gram snus en avgift på 95 kroner, mens 100 sigaretter har en avgift på 235 kroner. Avgiften på tobakken for 2013 er anslått til 7 650 millioner kroner, og det er ca. 2,5 prosent av totalomsetningen av samlede avgifter.

- **Avgiften på biler:** Kjøp av biler inneholder mange forskjellige avgifter som tar sikte på å dekke ulike aspekter av funksjoner på biler; egenvektsavgift, motoreffektavgift og NO_x-utslipp. Avgiftene på biler for 2013 er anslått til 18 456 millioner kroner, og utgjør ca. 6 prosent av totalomsetningen av samlede avgifter.

- **Avgifter på båtmotorer:** Båtmotorer har en avgift per hestekrefter (hk), hvor hver hk har en avgift på 158,5 kroner. En båt med 10 hk vil da ha en avgift på: $158,5 * 10 = 1585$ kroner. Avgiftene på båtmotorer har en estimert verdi for 2013 på 165 millioner kroner, og dette tilsvarer 0,05 prosent av totalomsetningen av samlede avgifter.

- **Bensinavgift:** Bensinen har en avgift per fysisk enhet. Hver liter bensin beskattes med 4,78 kroner. Den estimerte størrelsen på avgiften for 2013 er 6 450 millioner kroner, og avgiften på bensin utgjør ca. 2 prosent av den totale omsetningen av samlede avgifter.

- **Diesellavgift:** Avgiften på diesel inkluderer både vanlig diesel og biodiesel. For diesel og biodiesel er avgiften henholdsvis på 3,75 og 1,87 kroner. Avgiftene utgjør 10 700 millioner kroner, og utgjør ca. 3,5 prosent av totalomsetningen av samlede avgifter.

- **CO₂-avgiften:** CO₂-avgiften er en avgift pr liter. For biler med bensin er avgiften på kr 0,91, og for diesel biler og fyringsolje er avgiften på kr 0,61 per liter.

Totalbeløpet for CO₂-avgift er 4 730 millioner kroner, som utgjør ca. 1,6 prosent av den totale omsetningen av samlede avgifter.

- **Elektrisitetsavgiften:** Elektrisitetsavgiften omfatter en avgift på nettleie, hvor avgiften er betalt per kwh som er brukt. Den generelle avgiften er på kr 0,1161 per kwh. For 2013 er avgiften anslått til 7 050 millioner kroner, som er ca. 2 prosent av totalomsetningen av samlede avgifter.

- **Sjokoladeavgiften:** Sjokoladen har en avgift per kilo. Hver kilo er beskattet med 18,56 kroner. For 2013 er denne avgiften beregnet til 1 260 millioner kroner, og utgjør ca. 0,5 prosent av totalomsetningen av samlede avgifter.

- **Sukkeravgiften:** Sukker har en avgift per kilo. For 2013 er avgiften på 7,18 per kilo. Avgiften er beregnet til 200 millioner, og utgjør 0,07 prosent av totalomsetningen av samlede avgifter.

- **Avgift på emballasje:** Dette er en avgift per fysisk enhet, hvor hver enhet har avgift på 1,08 kroner. Denne avgiften er beregnet til 1 275 millioner kroner, og utgjør ca. 0,5 prosent av totalomsetningen av samlede avgifter.

- **Flyavgiften:** Denne avgiften er delt inn i terminal- og sikkerhetskostnader, som belastes per person. Terminalavgiften er delt inn i innenriks - og utenlands kostnad, og de beskattes henholdsvis på 47 og 61 kroner. Sikkerhetskostnadsavgiften er kr 55 per person. Avgiftene er estimert til 2 600 millioner kroner, og dette anslås til ca. 1 prosent av totalomsetningen av samlede avgifter.

- **Avgift på mineralske produkter:** Mineralske produkter har en avgift per liter. For fyringsolje er avgiften på kr 1,018 per liter. Denne avgiften er estimert til 1 250 millioner kroner, og det utgjør ca. 0,5 prosent av totalomsetning av samlede avgifter.

Gjennom arbeidet med å etablere HKPI-CT vurderte vi avgiftene underveis i prosjektet, og kom frem til at vi ikke lenger skulle justere for avgiftsendringer på båter samt fjerne flyavgiften på charter og storbyferie. Båter vil fremdeles justere for endringer i merverdiavgiften, mens charter og storbyferie omfattes ikke av merverdiavgift siden det er utenlandsreiser. Grunnen til å fjerne disse avgiftene er at de utgjør liten andel av prisen og har ingen betydning på totalindeksen for HKPI-CT. Det er samsvar mellom hvilke avgifter det justeres for i HKPI-CT og KPI-JA.

Tabell 3.3.1 viser hvilke varer og tjenester som justeres for endringer i mengdeavgiftene i beregningene av HKPI-CT og KPI-JA f.o.m. 2014. Merverdiavgiften er ikke inkludert i tabellen, da de fleste varer og tjenester justerer for merverdiavgiftsendringer.

Tabell 3.3.1. Varer og tjenester som justeres med avgiftsendringer i HKPI-CT f.o.m. 2014

COICOP	VARENAVN	AVGIFTER
01	Matvarer og alkoholfrie drikkevarer	Brusavgift, sukkeravgift, sjokoladeavgift og emballasjeavgift
02110	Brennevin	Alkoholavgift på brennevin og emballasjeavgift
02120	Rødvin	Alkoholavgift på svakvin og emballasjeavgift
02120	Hvitvin	Alkoholavgift på svakvin og emballasjeavgift
02120	Rosévin, musserende viner	Alkoholavgift på svakvin og emballasjeavgift
02120	Hetvin	Alkoholavgift på sterkvin og emballasjeavgift
02130	Sterkøl	Alkoholavgift på øl og emballasjeavgift
02130	Pilsnerøl (detaljpris, uten flaskepant) (0,33 l)	Alkoholavgift på øl og emballasjeavgift
02130	Pilsnerøl, boks (detaljpris uten pant) (0,5 l)	Alkoholavgift på øl og emballasjeavgift
02200	Marlboro Red (20 stk.)	Tobakkavgift på røyketobakk
02200	Bellman Cigarill (10 stk.)	Tobakkavgift på røyketobakk
02200	Prince Rounded taste (20 stk.)	Tobakkavgift på røyketobakk
02200	Tiedemanns gul mixture (50 g)	Tobakkavgift på røyketobakk
02200	Gullsnitt rulletobakk (50 g)	Tobakkavgift på røyketobakk
02200	Oliver Twist, skrå (7 g)	Tobakkavgift på skrå
02200	General snus (løs snus) (42 g)	Tobakkavgift på snus
02200	Rizzla sigarettpapir, pakke (50 blad)	Tobakkavgift på sigarettpapir
02200	Mocca mint, snus, miniporsjon (8 g)	Tobakkavgift på snus
04510	Nettleie	Elektrisitetsavgiften
04530	Fyringsolje	Fyringsoljeavgift; grunnavgift mineralolje og CO ₂ avgift på mineralolje
07110	Nye biler	Engangsavgift; egenvektsavgift, motoreffektavgift, avgift på NO _x -utslipp samt CO ₂ -utslipp
07220	Bensin, 95 oktan, blyfri (Liter)	Bensinavgift; svovelavgift og CO ₂ avgift på bensin
07220	Autodiesel (Liter)	Dieselaavgift; svovelfri og biodiesel samt CO ₂ avgift på mineralolje
07330	Flytakster	Flyavgiften; både på innenlands og utenlands
11110	Pils, flaske, 0,33 liter (Stk.)	Alkoholavgift på øl og emballasjeavgift
11110	Brus / mineralvann, 0,33 liter (Stk.)	Alkoholfrie drikkevarer avgift og emballasjeavgift
11110	Brus / mineralvann, 0,5 liter (Stk.)	Alkoholfrie drikkevarer avgift og emballasjeavgift
11110	Pils, glass, 0,4 liter (Stk.)	Alkoholavgift på øl
11110	Drink, Gin & Tonic (Stk.)	Alkoholavgift på brennevin
11110	Drink, Whisky, enkel (1 enhet)	Alkoholavgift på brennevin
11110	Rødvin (1 glass)	Alkoholavgift på svakvin
11110	Rusbrus, Smirnoff Ice eller lignende (0,275 l)	Alkoholavgift på brennevin og emballasjeavgift
11110	Alkoholritt øl (0,33 l)	Emballasjeavgift

3.4. Oppsummering

KPI-JA og HKPI-CT bygger stort sett på samme kriterier for hvilke avgifter det skal justeres for og tar hensyn til endringer i merverdiavgift og andre mengdeavgifter knyttet direkte til produktet. En viktig forskjell mellom de to indeksseriene er måten endringer i mengdeavgiftene blir justert for. Mens HKPI-CT justeres for *nominelle* endringer i mengdeavgifter, dvs. at det korrigeres for hele kroneendringen i avgiftene, justeres KPI-JA for *reelle* endringer i mengdeavgifter, dvs. at avgiftene justeres i takt med prisveksten.

Slik justeringen av avgiftsendringer blir gjennomført i HKPI-CT, oppstår det en inkonsistens i behandlingen av prosent- og mengdeavgiftene. I HKPI-CT blir mengdeavgiftene justert ved å trekke ut alle nominelle avgiftsendringer, mens en prosentvis avgift per definisjon blir inflasjonsjustert. I prosessen med utvikling av HKPI-CT i Eurostat ble dette påpekt av Norge, men forordningen ble likevel vedtatt. I KPI-JA foretar man en justering av mengdeavgiftene i takt med den generelle prisveksten, slik at det blir mer samsvar mellom behandlingen av prosentvis avgifter og mengdeavgifter. KPI-JA måler dermed prisutviklingen justert for avgiftsendringer som avviker fra den generelle prisveksten. Hvis både mengdeavgiftene og prosentavgiftene bare økes med den generelle prisveksten, så vil HKPI-CT likevel avvike fra HKPI- altså antyde en avgiftsøkning. I dette tilfellet vil derimot KPI og KPI-JA være tilnærmet like, som betyr at det ikke har vært noe reell avgiftsendring. SSB vil beholde KPI-JA som den sentrale indikatoren for utvikling i konsumprisindeksen justert for avgiftsendringer, selv om man er pålagt også å rapportere HKPI-CT til Eurostat. Det er viktig at brukerne er klar over den viktige forskjellen mellom disse to indeksene.

4. Ulikheter mellom HKPI og HKPI-CT

I dette kapitlet sammenligner vi HKPI og HKPI-CT for grupper som justeres for endringer i mengdeavgifter³, for å forklare effekten av å justere for nominelle avgiftsendringer. Det er en del grupper som også berøres av merverdiavgift (prosentavgift), men i de siste årene har det ikke vært endringer i disse avgiftene. Det har ikke vært endringer i full merverdiavgift siden 2005, mens det i 2012 skjedde en endring i den reduserte merverdiavgift for hovedgruppen matvarer og alkoholfrie drikkevarer⁴. Avgiftsendringer skjer normalt i januar hvert år, men kan også forekomme i andre måneder.

I våre analyser ser vi på HKPI og HKPI-CT i perioden januar 2013 til og med januar 2014, hvor indeksreferanseperioden er desember 2012=100. I perioden som analyseres skjer endringene av mengdeavgiftene i januar hvert år, mens det er ingen endring i merverdiavgiftene.

4.1. Matvarer og alkoholfrie drikkevarer

I HKPI-CT justeres hovedgruppen matvarer og alkoholfrie drikkevarer (COICOP 01) for avgiftsendringer på sukker, sjokolade, emballasje og alkoholfrie drikkevarer. Avgiftsendringene skjer i januar hvert år, mens prisene måles hver måned.

4.1.1. Sukker, syltetøy og andre sukkervarer

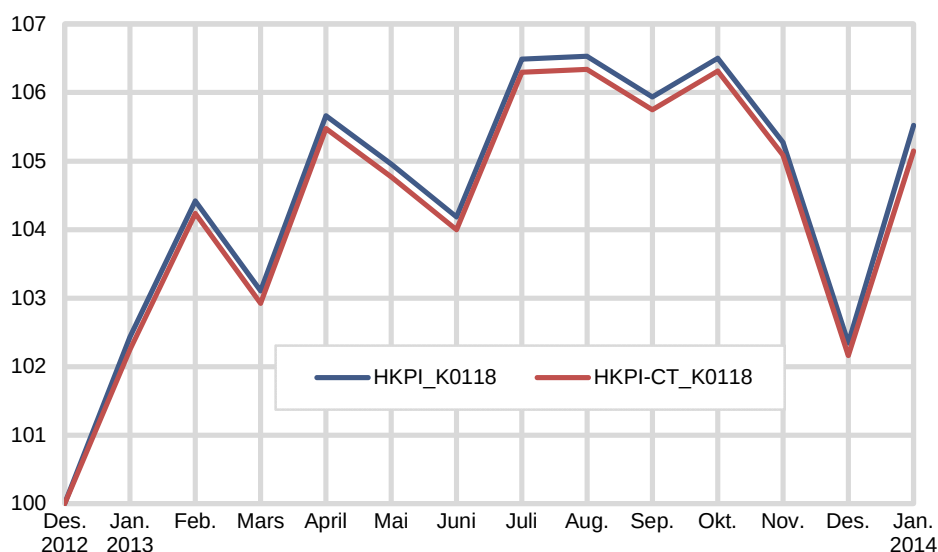
I HKPI-CT justeres gruppen sukker, syltetøy og andre sukkervarer (COICOP 0118) for avgiftsendringer på sukker og sjokolade.

Figur 4.1.1 viser at både HKPI og HKPI-CT stiger i både januar 2013 og 2014, og at HKPI stiger litt mer enn HKPI-CT. HKPI stiger 0,2 prosent mer enn HKPI-CT i januar 2013, mens i januar 2014 stiger HKPI 0,4 prosent mer enn HKPI-CT. Det betyr at det har vært små nominelle avgiftsøkninger, og at prisene stiger mer enn avgiftene. Avgiftsendringene er noe større i januar 2014 enn i januar 2013. I perioden imellom januar 2013 og 2014 er det ingen avgiftsendringer, så HKPI og HKPI-CT har tilnærmet samme endringsrater.

³ Båter, charter og storbyferie omtales ikke, da disse gruppene ikke justeres for endringer i mengdeavgiftene f.o.m 2014.

⁴ Innen samtlige konsumgrupper innen matvarer og alkoholfrie drikkevarer økte den redusert merverdiavgiften fra 14 til 15 prosent i 2012.

Figur 4.1.1. HKPI og HKPI-CT for gruppen sukker, syltetøy og andre sukkervarer. Desember 2012=100. Indeks

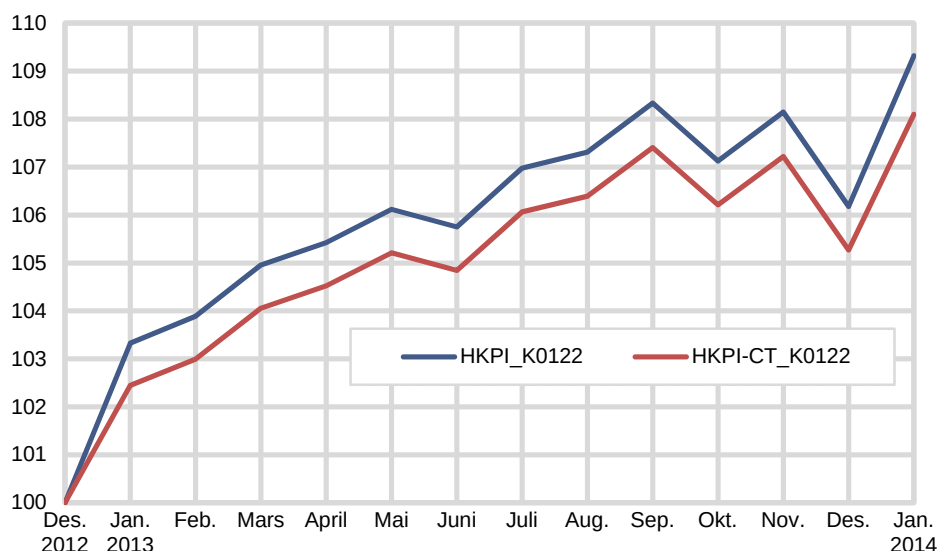

4.1.2. Mineralvann, leskedrikker og juice

I HKPI-CT justeres gruppen mineralvann, leskedrikker og juice (COICOP 0122) for avgiftsendringer på alkoholfrie drikkevarer og emballasje.

Figur 4.1.2 viser at HKPI og HKPI-CT stiger både i januar 2013 og 2014, og at HKPI stiger litt mer enn HKPI-CT. HKPI ligger 0,9 prosent høyere enn HKPI-CT i januar 2013, mens i januar 2014 ligger HKPI 1,1 prosent over HKPI-CT. Det betyr at det har vært små nominelle avgiftsøkninger, og at prisene stiger mer enn avgiftene. Avgiftsendringene er noe større i januar 2014 enn i januar 2013. I perioden imellom januar 2013 og 2014 er det ingen avgiftsendringer, så HKPI og HKPI-CT har tilnærmet samme endringsrater.

Figur 4.1.2. HKPI og HKPI-CT for gruppen mineralvann, leskedrikker og juice. Desember 2012=100. Indeks

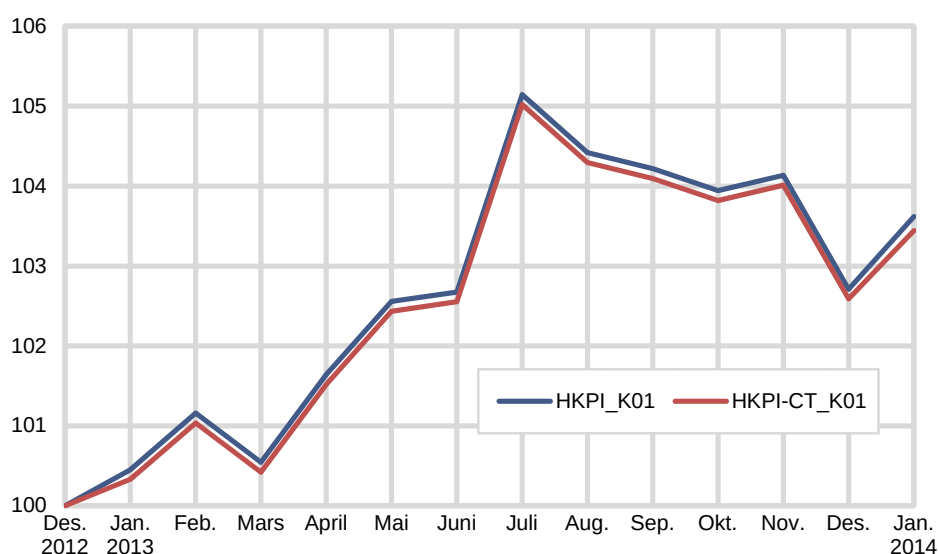

4.1.3. Oppsummering

Figur 4.1.3 viser HKPI og HKPI-CT for hovedgruppen matvarer og alkoholfrie drikkevarer. Vi ser at justering av avgiftsendringer også får betydning for hovedgruppen, men at avgiftseffekten blir mindre enn det vi så for de to gruppene sukker, syltetøy og andre sukkervarer samt mineralvann, leskedrikker og juice. Det er som en konsekvens av at denne hovedgruppen består av en del konsumvarer som ikke berøres av mengdeavgifter.

Figuren viser at HKPI og HKPI-CT stiger i både januar 2013 og 2014, og at HKPI øker noe mer enn HKPI-CT. HKPI ligger 0,1 prosent høyere enn HKPI-CT i januar 2013, mens i januar 2014 ligger HKPI 0,2 prosent over HKPI-CT. Det betyr at det har vært små nominelle avgiftsøkninger i hovedgruppen, og at prisene stiger mer enn avgiftene. I perioden imellom januar 2013 og 2014 er det ingen avgiftsendringer, så HKPI og HKPI-CT har tilnærmet samme endringsrater.

Figur 4.1.3. HKPI og HKPI-CT for hovedgruppen matvarer og alkoholfrie drikkevarer. Desember 2012=100. Indeks

4.2. Alkoholholdige drikkevarer og tobakk

I HKPI-CT justeres hovedgruppen alkoholholdige drikkevarer og tobakk (COICOP 02) for avgiftsendringene på alkohol, tobakk og emballasje. Hvilke alkoholavgifter som det justeres for avhenger av alkoholprosenten i drikken og enheten, mens all drikke har samme emballasjeavgift. Tobakk har en avgift per fysisk enhet, og størrelsen på avgiften er avhengig av det aktuelle produktet.

4.2.1. Brennevin

I HKPI-CT justeres gruppen brennevin (COICOP 0211) for avgiftsendringer på brennevin og emballasje. Avgiftsendringene skjer i januar hvert år, mens prisene på brennevin måles i januar, mai og september⁴. Det betyr at i januar måned kan vi se endringer i indeksen både som følge av avgifter og priser. Prisene måles kun tre ganger i året, og derfor ligger indeksen flat i de periodene vi ikke måler priser.

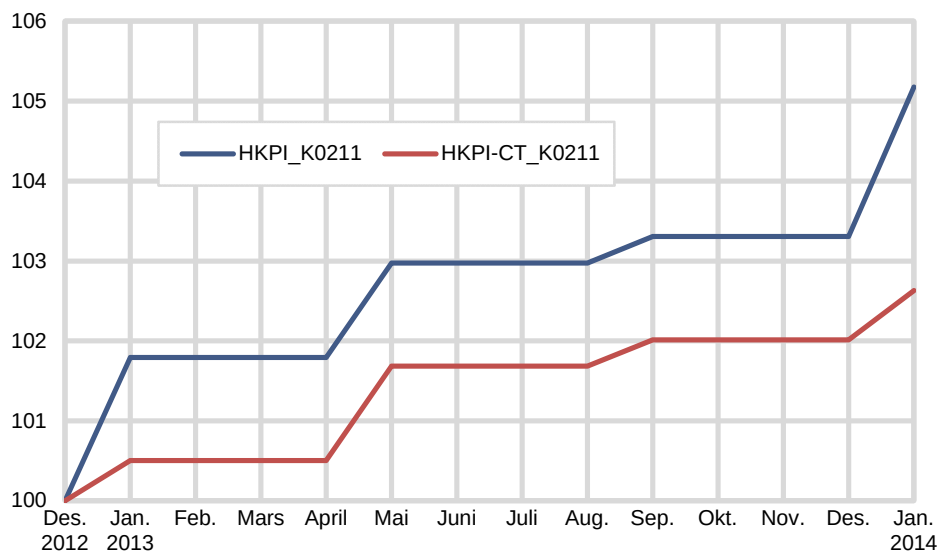
I figur 4.2.1 ser vi at HKPI stiger i både januar 2013 og 2014, og at HKPI øker mer enn HKPI-CT. HKPI ligger 1,3 prosent høyere enn HKPI-CT i januar 2013, mens i 2014 ligger HKPI 2,5 prosent høyere enn HKPI-CT. Det betyr at det har vært nominelle avgiftsøkninger, og at prisene stiger mer enn avgiftene.

Avgiftsendringene er noe større i januar 2014 enn i januar 2013. I perioden

⁴ Vinmonopolet justerer prisene på alkohol kun tre ganger i året.

imellom januar 2013 og 2014 er det ingen avgiftsendringer, så HKPI og HKPI-CT har tilnærmet samme endringsrater.

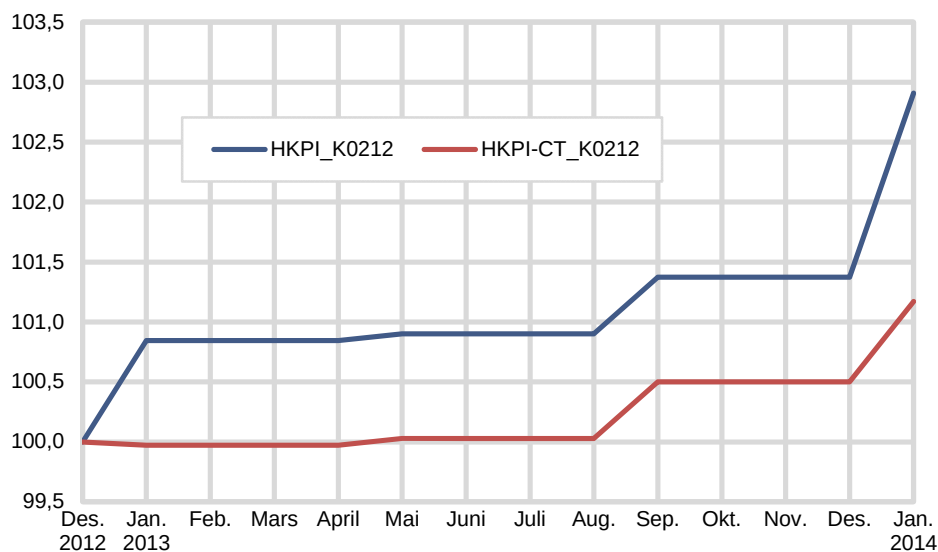
Figur 4.2.1. HKPI og HKPI-CT for gruppen brennevin. Desember 2012=100. Indeks

4.2.2. Vin

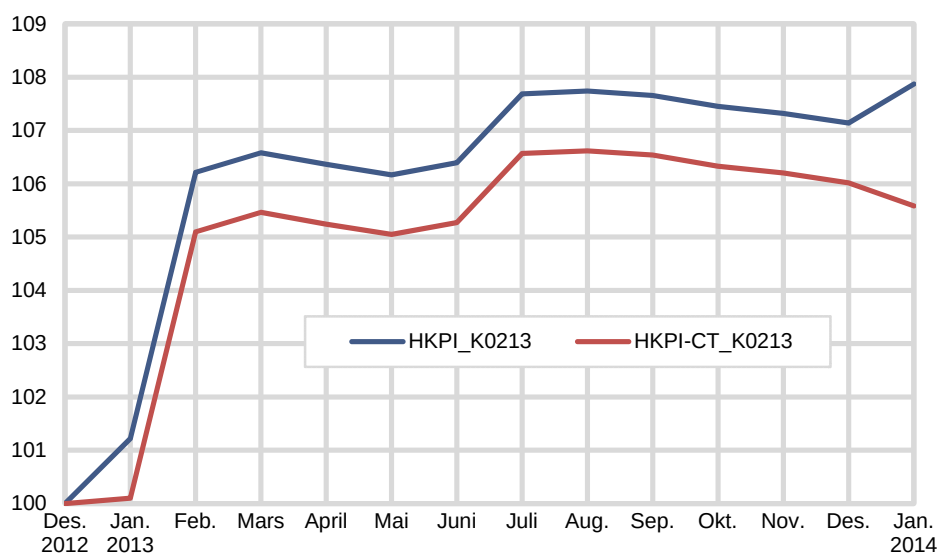
I HKPI-CT justeres gruppen vin (COICOP 0212) for avgiftsendringer på vin og emballasje. Avgiftsendringene skjer i januar hvert år, mens prisene på vin måles i januar, mai og september. Det betyr at i januar kan vi se endringer i indeksen, både som følge av at avgifter og priser endres. Siden prisene endres kun tre ganger i året, så ligger indeksen flat i de periodene vi ikke måler priser.

I figur 4.2.2 ser vi HKPI og HKPI-CT for gruppen vin. I januar 2013 stiger HKPI, mens HKPI-CT har en liten nedgang. Det betyr at det har vært nominelle avgiftsøkninger, men at avgiftene stiger litt mer enn prisene på vin. I januar 2014 øker både HKPI og HKPI-CT, og HKPI stiger mer enn HKPI-CT. Det betyr at det har vært nominelle avgiftsøkninger, og at prisene stiger mer enn avgiftene. I januar 2013 ligger HKPI 0,9 prosent høyere enn HKPI-CT, mens i januar 2014 ligger HKPI 1,7 prosent høyere enn HKPI-CT. Avviket mellom HKPI og HKPI-CT er mindre enn for brennevin, da avgiftene på brennevin utgjør en del mer av prisen sammenlignet med vin. Avgiftsendringene er noe større i januar 2014 enn i januar 2013. I perioden imellom januar 2013 og 2014 er det ingen avgiftsendringer, så HKPI og HKPI-CT har tilnærmet samme endringsrater.

Figur 4.2.2. HKPI og HKPI-CT for gruppen vin. Desember 2012=100. Indeks**4.2.3. Øl**

I HKPI-CT justeres gruppen øl (COICOP 0213) for avgiftsendringer på øl og emballasje. Avgiftsendringene skjer i januar hvert år. Sterk øl som ligger i denne gruppen, selges kun på Vinmonopolet og prisene måles derfor i månedene januar, mai og september. De andre øl typene selges i matvarebutikkene, og prisene måles hver måned. Alkoholfritt øl justeres bare for avgiftsendringer på emballasje.

Figur 4.2.3 viser HKPI og HKPI-CT for gruppen øl. I januar 2013 stiger HKPI og HKPI-CT, og HKPI øker mer enn HKPI-CT. Det betyr at det har vært nominelle avgiftsøkninger, og at prisene stiger mer enn avgiftene. I januar 2014 stiger HKPI, mens HKPI-CT har en nedgang. Det betyr at det har vært nominelle avgiftsøkninger, men at avgiftene stiger mer enn prisene på øl. I januar 2013 ligger HKPI 1,1 prosent høyere enn HKPI-CT, mens i januar 2014 ligger HKPI 2,2 prosent høyere enn HKPI-CT. Avgiftsendringene er noe større i januar 2014 enn i januar 2013. I perioden imellom januar 2013 og 2014 er det ingen avgiftsendringer, så HKPI og HKPI-CT har tilnærmet samme endringsrater.

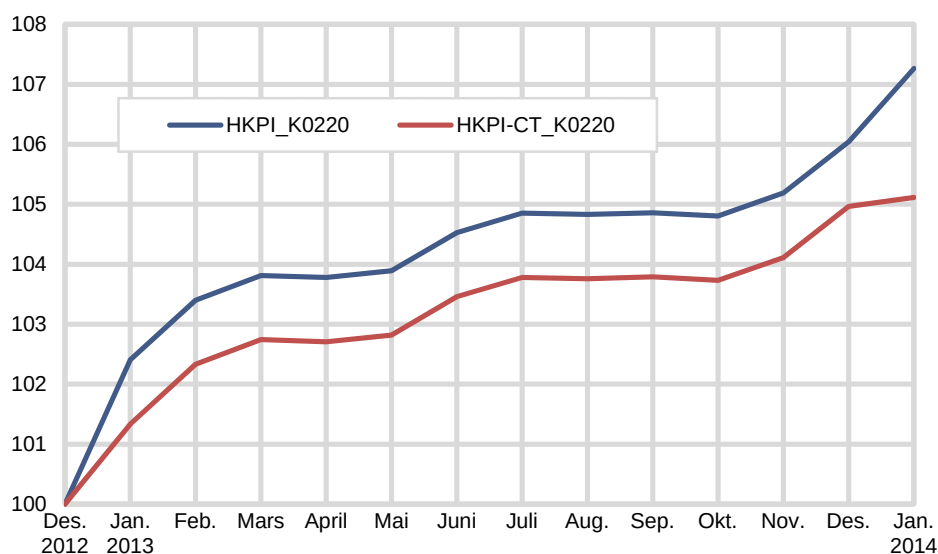
Figur 4.2.3. HKPI og HKPI-CT for gruppen øl. Desember 2012=100. Indeks

4.2.4. Tobakk

I HKPI-CT justeres gruppen tobakk (COICOP 0220) for avgiftsendringer på tobakk. Avgiftsendringene skjer i januar hvert år, mens prisen på tobakk måles hver måned.

Figur 4.2.4 viser at HKPI og HKPI-CT øker både i januar 2013 og 2014, og at HKPI stiger mer enn HKPI-CT. HKPI stiger 1,1 prosent mer enn HKPI-CT i januar 2013, mens i januar 2014 stiger HKPI 2,0 prosent mer enn HKPI-CT. Det betyr at det har vært nominelle avgiftsøkninger, og at prisene stiger mer enn avgiftene. Avgiftsendringene er noe større i januar 2014 enn i januar 2013. I perioden imellom januar 2013 og 2014 er det ingen avgiftsendringer, så HKPI og HKPI-CT har tilnærmet samme endringsrater

Figur 4.2.4. HKPI og HKPI-CT for gruppen tobakk. Desember 2012=100. Indeks

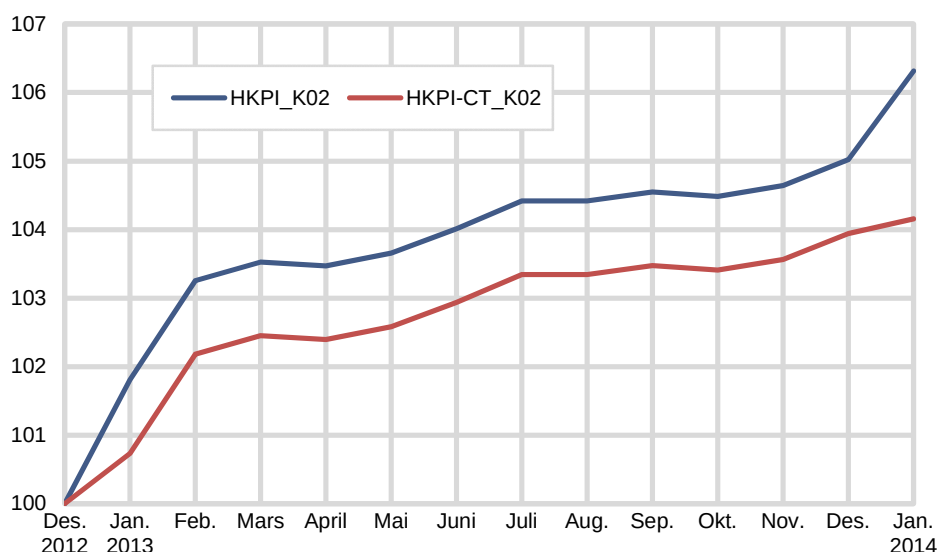

4.2.5. Oppsummering

Figur 4.2.5 viser HKPI og HKPI-CT for hovedgruppen alkoholholdige drikkevarer og tobakk. I denne hovedgruppen justeres samtlige grupper for endringer i mengdeavgifter i HKPI-CT. Avgiftene utgjør mye av prisene på alkohol og tobakk.

Figuren viser at HKPI og HKPI-CT stiger både i januar 2013 og 2014, og at HKPI øker mer enn HKPI-CT. HKPI ligger 1,1 prosent høyere enn HKPI-CT i januar 2013, mens i 2014 ligger HKPI 2,1 prosent høyere enn HKPI-CT. Det betyr at det har vært nominelle avgiftsøkninger i hovedgruppen, og at prisene stiger mer enn avgiftene. Avgiftsendringene er noe større i januar 2014 enn i januar 2013. I perioden imellom januar 2013 og 2014 er det ingen avgiftsendringer, så HKPI og HKPI-CT har tilnærmet samme endringsrater.

Figur 4.2.5. HKPI og HKPI-CT for hovedgruppen alkoholholdige drikkevarer og tobakk. Desember 2012=100. Indeks

4.3. Bolig, lys og brensel

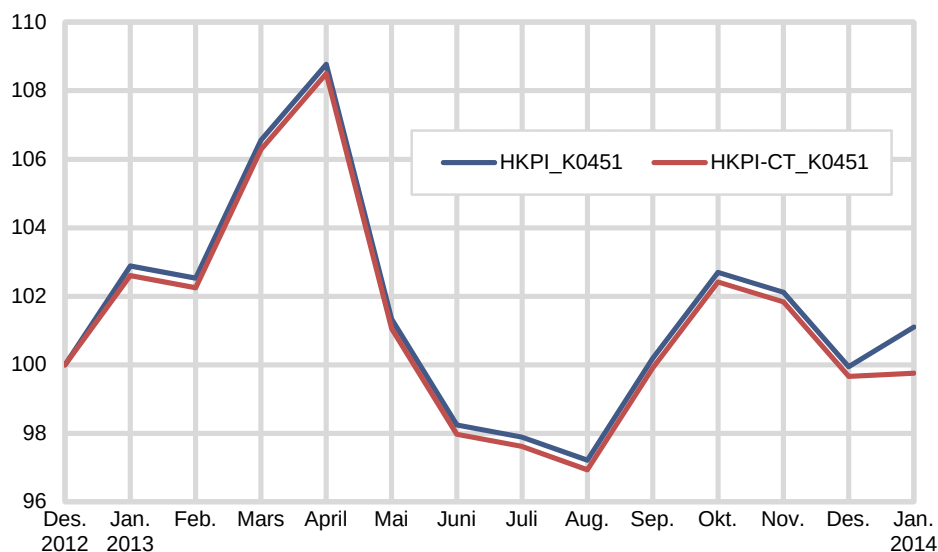
I hovedgruppen bolig, lys og brensel (COICOP 04) justeres HKPI-CT for avgiftsendringer på elektrisitet, CO₂ og mineralprodukter.

4.3.1. Elektrisitet

Gruppen elektrisitet (COICOP 0451) består av både kraftpriser og nettleie, men i HKPI-CT er det bare nettleie som justeres for avgiftsendringer på elektrisitet. Avgiftsendringer skjer i januar hvert år, mens priser for kraftpriser og nettleie blir målt hver måned. Kraftprisene er veldig volatile, mens prisene på nettleie holdes veldig konstant over tid.

Figur 4.3.1 viser at HKPI og HKPI-CT stiger i både januar 2013 og 2014, og at HKPI stiger mer enn HKPI-CT. HKPI ligger i snitt ca. 0,3 prosent høyere enn HKPI-CT i 2013, mens i januar 2014 ligger HKPI 1,3 prosent høyere enn HKPI-CT. Det betyr at det har vært nominelle avgiftsøkninger, og at prisene stiger mer enn avgiftene. Avgiftsendringene er noe større i januar 2014 enn i januar 2013. Kraftpriser justeres ikke for avgiftsendringer, og bidrar dermed med å dempe avgiftseffekten i HKPI-CT for gruppen elektrisitet. I perioden imellom januar 2013 og 2014 er det ingen avgiftsendringer, så HKPI og HKPI-CT har tilnærmet samme endringsrater.

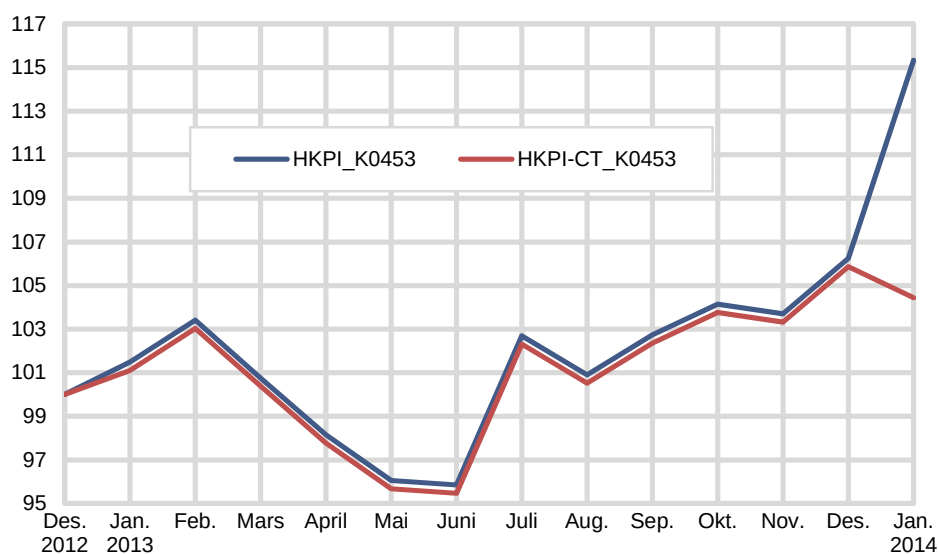
Når vi isolert ser bare på nettleie, er prisøkningen større enn avgiftsøkningen i januar 2013. I januar 2014 er avgiftsøkningen større enn prisøkningen, og gir dermed en nedgang i HKPI-CT for nettleie. Siden kraftpriser stiger i januar 2014, så bidrar dette likevel til en positiv månedsendring i HKPI-CT for gruppen elektrisitet.

Figur 4.3.1. KPI og HKPI-CT for gruppen elektrisitet. Desember 2012=100. Indeks.

4.3.2. Flytende brensel

Gruppen flytende brensel (COICOP 0453) består av fyringsolje. I HKPI-CT justeres fyringsolje med avgiftsendringer på mineralprodukter og CO₂. Avgifts- endringer skjer i januar hvert år, mens vi måler priser for fyringsolje hver måned.

Figur 4.3.2 viser HKPI og HKPI-CT for gruppen flytende brensel. I januar 2013 stiger HKPI og HKPI-CT, og HKPI øker mer enn HKPI-CT. Det betyr at det har vært små nominelle avgiftsøkninger, og at prisene stiger mer enn avgiftene. Derimot i januar 2014 stiger HKPI kraftig, mens HKPI-CT har en prisnedgang. Det betyr at det har vært kraftige nominelle avgiftsøkninger, og at avgiftene stiger mer enn prisene. I januar 2013 ligger HKPI 0,4 prosent høyere enn HKPI-CT, mens i januar 2014 stiger HKPI 10,4 prosent mer enn HKPI-CT. Det store avviket mellom HKPI og HKPI-CT i januar 2014, skyldes at avgiftene på mineralprodukter og CO₂ stiger med henholdsvis 53 prosent og 44 prosent. I perioden imellom januar 2013 og 2014 er det ingen avgiftsendringer, så HKPI og HKPI-CT har tilnærmet samme endringsrater.

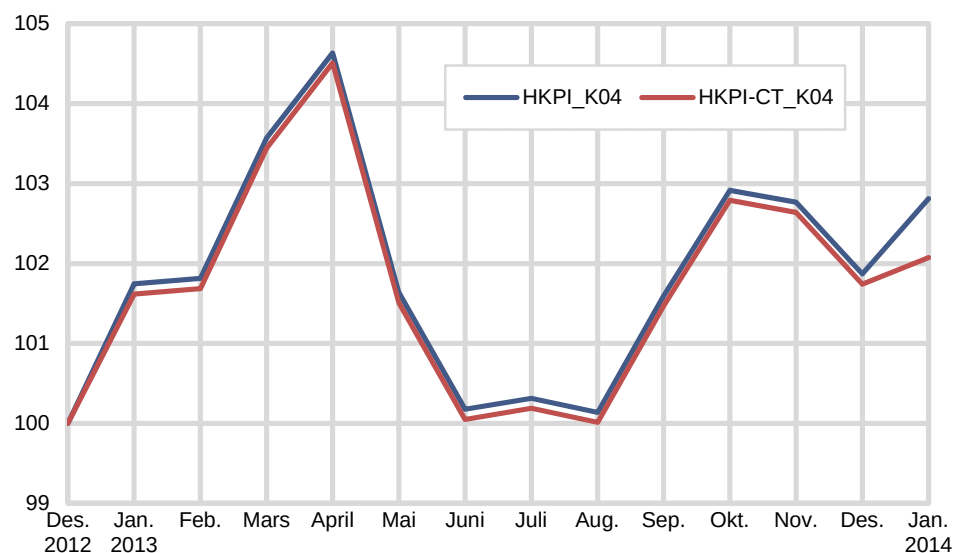
Figur 4.3.2. HKPI og HKPI-CT for gruppen flytende brensel. Desember 2012=100. Indeks

4.3.3. Oppsummering

Figur 4.3.3 viser HKPI og HKPI-CT for hovedgruppen bolig, lys og brensel. Gruppen elektrisitet utgjør mye av vekten i denne hovedgruppen. Elektrisitetsprisene er svært volatile, og derfor er denne hovedgruppen sterkt preget av prisutviklingen for elektrisitet.

Figuren viser at HKPI og HKPI-CT stiger i både januar 2013 og 2014 for hovedgruppen bolig, lys og brensel, og at HKPI øker mer enn HKPI-CT. I hele 2013 ligger HKPI i snitt bare 0,1 prosent høyere enn HKPI-CT, mens i januar 2014 ligger HKPI 0,7 prosent høyere enn HKPI-CT. Det betyr at det har vært små nominelle avgiftsøkninger, og at prisene stiger mer enn avgiftene. Avviket mellom HKPI og HKPI-CT er noe større i januar 2014 sammenlignet med januar 2013, som følge av at avgiftene på mineralprodukter og CO₂ stiger kraftig i januar 2014. I perioden imellom januar 2013 og 2014 er det ingen avgiftsendringer, så HKPI og HKPI-CT har tilnærmet samme endringsrater.

Figur 4.3.3. HKPI og HKPI-CT for hovedgruppen bolig, lys og brensel. Desember 2012=100. Indeks

4.4. Transport

Hovedgruppen transport (COICOP 07) justeres i HKPI-CT for avgiftsendringer på biler, bensin, diesel, og flyreiser.

4.4.1. Biler

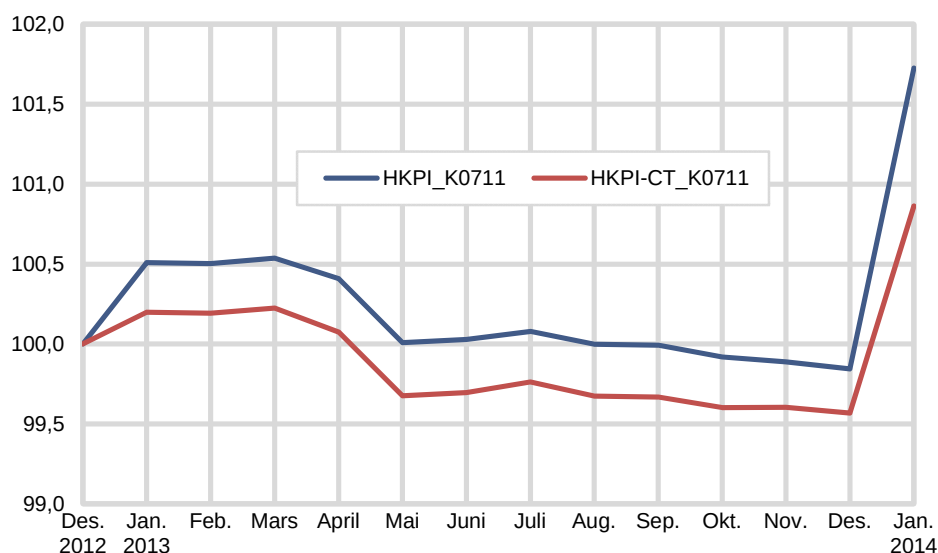
Gruppen biler (COICOP 0711) består av både nye og gamle biler. Vi følger ikke prisutviklingen på gamle biler, men antar at nye og gamle biler har samme prisutvikling. Det er imidlertid bare nye biler som justeres for avgiftsendringer på egenvekt, motoreffekt, CO₂-utslipp og NO_x-utslipp. Avgiftsendringene skjer i januar hvert år, mens prisene måles hver måned. Vi mottar priser over førstegangsregistrerte nye personbiler fra Opplysningsrådet for Veitrafikk (OFV), som er importørens veiledende priser levert importstedet.

I Norge utgjør avgiftene mye av prisene på nye biler. Bilimportørene justerer vanligvis prisene på nye biler opp i januar når det kommer avgiftsendringer, men prisjusteringer kan også komme i andre måneder. Noen bilimportører velger ikke å justere prisene som følge av avgiftsøkninger, og sier heller at de har rabatt på bilene.

Figur 4.4.1 viser HKPI og HKPI-CT for gruppen biler. Vi ser at HKPI og HKPI-CT stiger både i januar 2013 og 2014, og at HKPI har større prisoppganger enn

HKPI-CT. I januar 2013 ligger HKPI 0,3 prosent høyere enn HKPI-CT, mens i januar 2014 ligger HKPI 0,9 prosent høyere enn HKPI-CT. Det betyr at det har vært nominelle avgiftsøkninger, og at prisene stiger mer enn avgiftene. Avviket mellom HKPI og HKPI-CT er noe større i januar 2014, og skyldes en kraftig økning av avgiften på NO_x-utslipp. Prisutviklingen for biler er vanligvis veldig stabil, og det er veldig sjeldent at vi ser så store prisøkninger som i januar 2014. I perioden imellom januar 2013 og 2014 er det ingen avgiftsendringer, så HKPI og HKPI-CT har tilnærmet samme endringsrater.

Figur 4.4.1. HKPI og HKPI-CT for gruppen biler. Desember 2012=100. Indeks

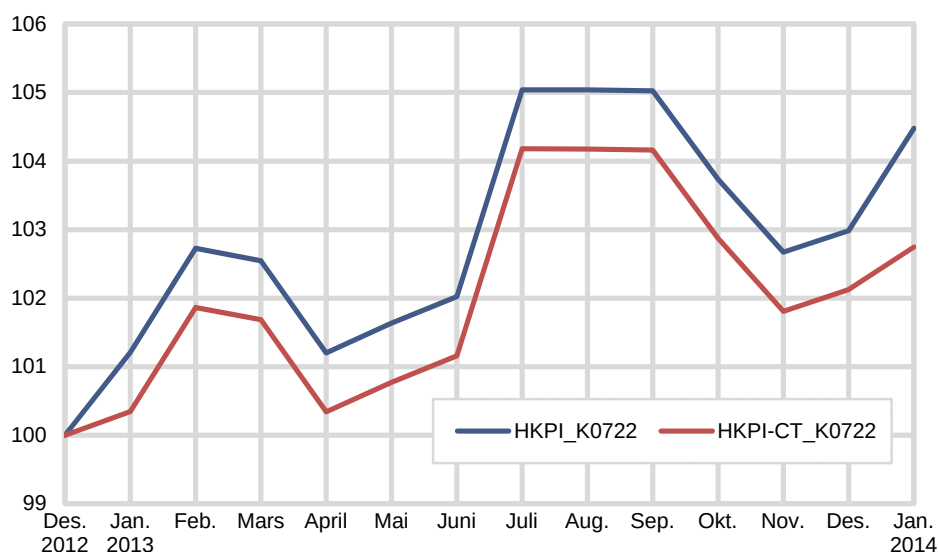

4.4.2. Drivstoff og smøremidler

Gruppen drivstoff og smøremidler (COICOP 0722) måler prisene på motorolje, bensin og diesel. I HKPI-CT er det bare justering av avgiftsendringer på bensin og diesel. Avgiftsendringene skjer i januar hvert år, mens vi måler priser hver måned.

Figur 4.4.2 viser HKPI og HKPI-CT for gruppen drivstoff og smøremidler. Vi ser at både i januar 2013 og 2014 stiger HKPI og HKPI-CT, og at HKPI øker mer enn HKPI-CT. I januar 2013 ligger HKPI 0,9 prosent høyere enn HKPI-CT, mens i januar 2014 ligger HKPI 1,7 prosent høyere enn HKPI-CT. Det betyr at det har vært nominelle avgiftsøkninger, og at prisene stiger mer enn avgiftene. Avgiftsendringene er noe større i januar 2014 enn i januar 2013. I perioden imellom januar 2013 og 2014 er det ingen avgiftsendringer, så HKPI og HKPI-CT har tilnærmet samme endringsrater.

Figur 4.4.2. HKPI og HKPI-CT for gruppen drivstoff og smøremidler. Desember 2012=100. Indeks

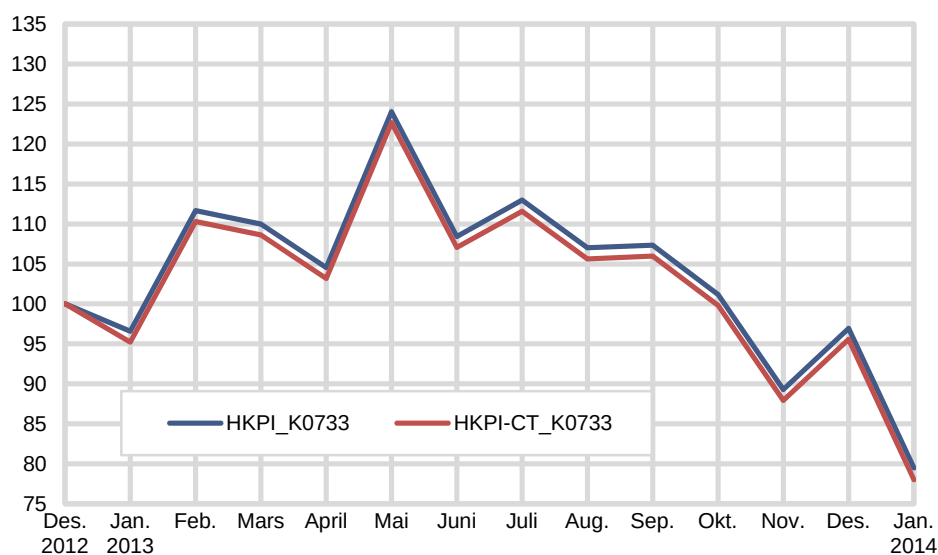

4.4.3. Passasjertransport med fly

I HKPI-CT justeres gruppen passasjertransport med fly (COICOP 0733) for avgiftsendringer på fly, som består av sikkerhets- og passasjeravgifter på innenlands og utenlands turer. Avgiftsendringene skjer i januar hvert år, mens prisene på fly måles hver måned. For fly har vi opplevd avgiftsendringer også ellers i året.

Figur 4.4.3 viser HKPI og HKPI-CT for passasjertransport med fly. På grunn av sesongsvingninger går alltid flypriser ned i januar hvert år, og figuren viser at HKPI og HKPI-CT har prisnedganger både i januar 2013 og 2014. Justeringer av avgiftsøkninger medfører at HKPI-CT går litt mer ned enn HKPI. I januar 2013 ligger HKPI 1,4 prosent høyere enn HKPI-CT, mens i januar 2014 ligger HKPI 1,9 prosent høyere enn HKPI-CT. Avgiftsendringene er noe større i januar 2014 enn i januar 2013. I perioden imellom januar 2013 og 2014 er det ingen avgiftsendringer, så HKPI og HKPI-CT har tilnærmet samme endringsrater.

Figur 4.4.3. HKPI og HKPI-CT for gruppen passasjertransport med fly. Desember 2012=100. Indeks

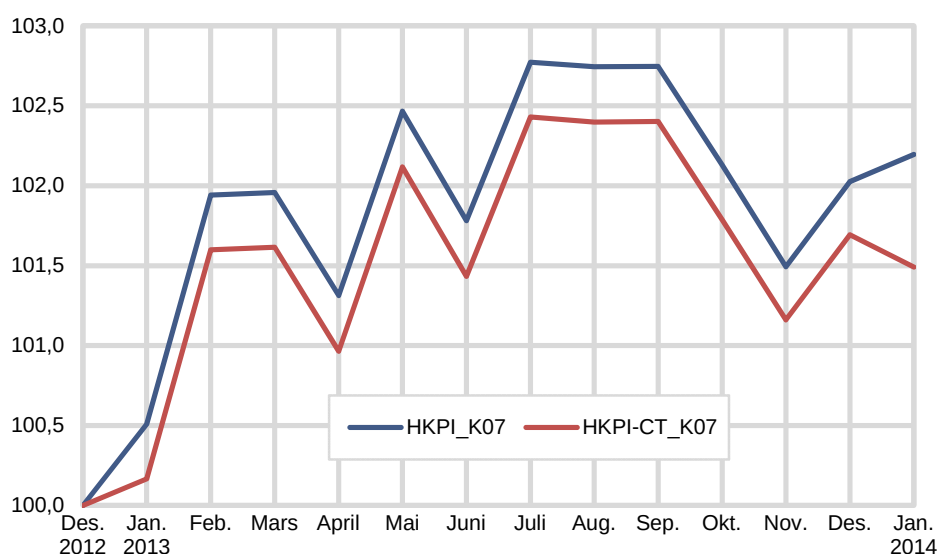

4.4.4. Oppsummering

Figur 4.4.4 viser HKPI og HKPI-CT for hovedgruppen transport. Biler samt drivstoff og smøremidler utgjør til sammen ca. 50 prosent av vekten i denne hovedgruppen, og preger derfor prisutviklingen i HKPI og HKPI-CT. Gruppen passasjertransport med fly har liten vekt, men prisene på flyreiser er veldig volatile og får dermed også betydning på aggregert COICOP nivå.

Vi ser at i januar 2013 stiger HKPI og HKPI-CT, og at HKPI stiger mer enn HKPI-CT. Det betyr at det har vært nominelle avgiftsøkninger i hovedgruppen, og at prisene stiger mer enn avgiftene. I januar 2014 stiger HKPI, mens HKPI-CT viser nedgang som følge av at avgiftene stiger mer enn prisene. I januar 2013 ligger HKPI 0,3 prosent høyere enn HKPI-CT, mens i januar 2014 ligger HKPI 0,7 prosent høyere enn HKPI-CT. Avgiftsendringene er noe større i januar 2014 enn i januar 2013. I perioden imellom januar 2013 og 2014 er det ingen avgiftsendringer, så HKPI og HKPI-CT har tilnærmet samme endringsrater.

Figur 4.4.4. HKPI og HKPI-CT for hovedgruppen transport. Desember 2012=100. Indeks

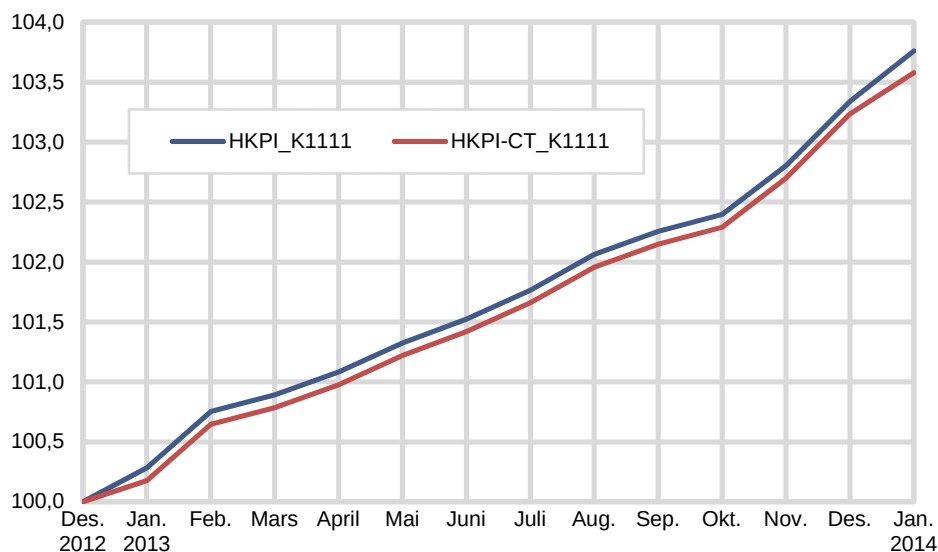
4.5. Hotell- og restauranttjenester

I HKPI-CT justeres hovedgruppen hotell- og restauranttjenester (COICOP 11) for avgiftsendringer på emballasje, alkoholfrie drikkevarer og alkohol.

4.5.1. Restauranttjenester

I HKPI-CT justeres gruppen restauranttjenester (COICOP 1111) for avgifts- endringer på alkoholfrie drikkevarer, alkohol og emballasje. Avgiftene på alkoholfrie drikkevarer og emballasje utgjør veldig lite av prisene, mens avgiftene på alkohol utgjør en del mer. Avgiftseffekten er minimal for denne gruppen, som følge av at den består av en del konsumvarer som ikke berøres av mengdeavgifter. Avgiftsendringene skjer i januar hvert år, mens vi måler priser for denne gruppen hver måned.

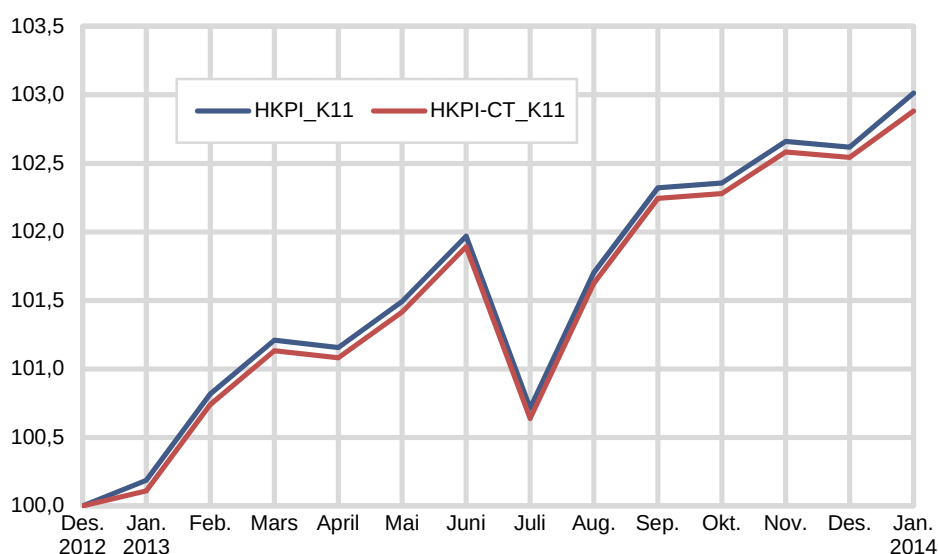
Figur 4.5.1 viser HKPI og HKPI-CT for gruppen restauranttjenester. Både i januar 2013 og 2014 stiger HKPI og HKPI-CT, og HKPI øker mer enn HKPI-CT. I januar 2013 ligger HKPI 0,1 prosent høyere enn HKPI-CT, mens i 2014 ligger HKPI 0,2 prosent høyere enn HKPI-CT. Det betyr at det har vært små nominelle avgiftsøkninger, og at prisene stiger mer enn avgiftene. I perioden imellom januar 2013 og 2014 er det ingen avgiftsendringer, så HKPI og HKPI-CT har tilnærmet samme endringsrater.

Figur 4.5.1. HKPI og HKPI-CT for gruppen restauranttjenester. Desember 2012=100. Indeks

4.5.2. Oppsummering

Det er bare gruppen restauranttjenester som justeres for avgiftsendringer i hovedgruppen hotell- og restauranttjenester. Avgiftseffekten er minimal for denne hovedgruppen, siden gruppen restauranttjenester består av en del konsumvarer som ikke berøres av avgiftsendringer.

Figuren 4.5.2 viser HKPI og HKPI-CT for hovedgruppen hotell- og restauranttjenester. HKPI og HKPI-CT stiger både i januar 2013 og 2014, og HKPI øker mer enn HKPI-CT. I januar 2013 og 2014 ligger HKPI bare 0,1 prosent høyere enn HKPI-CT. Det betyr at det har vært noe nominelle avgiftsøkninger i hovedgruppen, og at prisene stiger mer enn avgiftene. I perioden imellom januar 2013 og 2014 er det ingen avgiftsendringer, så HKPI og HKPI-CT har tilnærmet samme endringsrater.

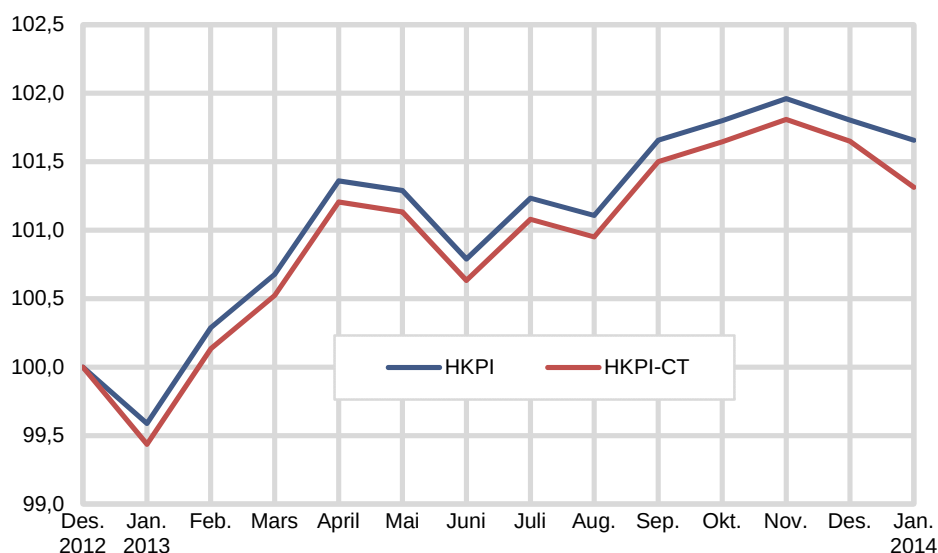
Figur 4.5.2. HKPI og HKPI-CT for hovedgruppen restauranttjenester. Desember 2012=100. Indeks

4.6. Totalindeksen

I dette kapitlet har vi sett på effekten av å justere for nominelle avgiftsendringer. Vi har vurdert de gruppene som berøres av mengdeavgifter i perioden januar 2013 og januar 2014. Effekten av avgiftsendringer er forskjellig for de ulike gruppene. I noen grupper utgjør avgiftene veldig lite av prisen, og det medfører at avgiftsjusteringen har nesten ingen betydning for totalindeksen. I tillegg så er det grupper som har liten vekt i HKPI, og de gruppene påvirker ikke totalindeksen i noe særlig grad. De mengdeavgiftene som er av betydning for HKPI-CT er alkohol, tobakk, elektrisitet, CO₂ og mineral produkter, biler, bensin og diesel.

Figur 4.6 viser utviklingen av totalindeksen for HKPI og HKPI-CT. I januar 2013 og 2014 viser HKPI og HKPI-CT prisnedganger, men HKPI går mindre ned enn HKPI-CT. I januar ligger HKPI 0,2 prosent høyere enn HKPI-CT, mens i januar 2014 ligger HKPI 0,3 prosent høyere enn HKPI-CT. Dette betyr at totalt sett har vi hatt en minimal avgiftsøkning. Det er litt større avgiftsendring i januar 2014 sammenlignet med januar 2013. I perioden imellom januar 2013 og 2014 er det ingen avgiftsendringer, så HKPI og HKPI-CT har tilnærmet samme endringsrater.

Figur 4.6. HKPI og HKPI-CT, totalt. Desember 2012=100. Indeks

5. Ulikheter mellom KPI-JA og HKPI-CT

Metoden som legges til grunn for beregning av HKPI-CT er relativt lik metoden vi benytter i KPI-JA. I kapitlene 3.1 og 3.2, så vi at hovedforskjellen mellom disse to er at HKPI-CT korrigerer for nominelle endringer i mengdeavgiftene, mens KPI-JA korrigerer for realverdien av endringen i mengdeavgiftene. Det som skiller de to seriene er dermed inflasjonsjusteringen av mengdeavgiftene som foretas i KPI-JA hver måned.

I dette kapitlet ser vi på de fire indeksseriene KPI, KPI-JA, HKPI og HKPI-CT i perioden januar 2013 til og med januar 2014, hvor indeksreferanseperioden er desember 2012=100. Vi analyserer effekten av å justere for nominelle versus reelle avgiftsendringer, og har sett på noen av de gruppene som er tungt avgiftsbelagt med mengdeavgifter. For disse gruppene er prisutviklingen for KPI og HKPI tilnærmet like, og blir derfor referert til som KPI-HKPI. I tillegg har vi også sett på relativene mellom indeksseriene KPI og KPI-JA samt HKPI og HKPI-CT. Disse relativene er multiplisert med 100, slik at vi får sammenlignet to indeksserier, og de blir referert til som KPI/KPI-JA og HKPI/HKPI-CT. I perioden som analyseres

skjer endringene av mengdeavgiftene i januar hvert år, mens det er ingen endring i merverdiavgiftene.

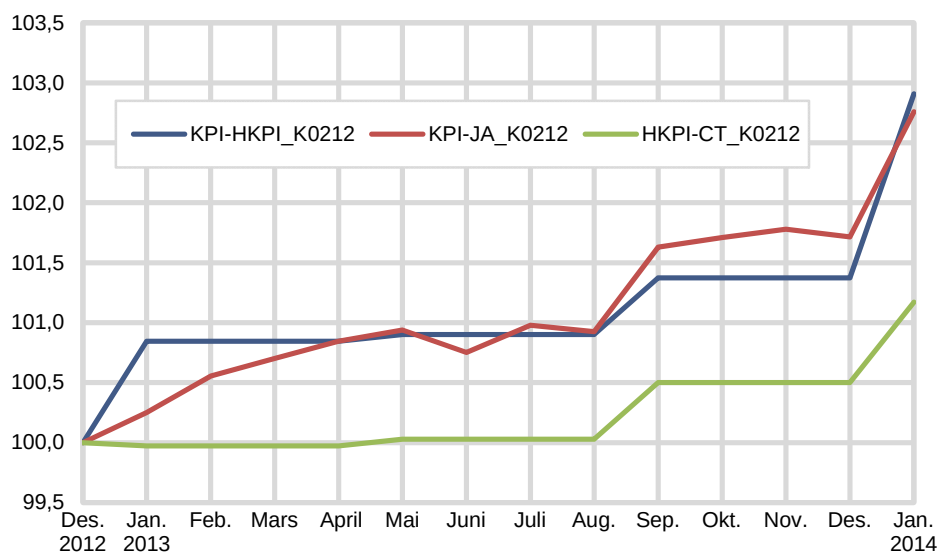
5.1. Vin

Figur 5.1.1 viser seriene KPI-HKPI, KPI-JA og HKPI-CT for gruppen vin (COICOP 0212). Avgiftsendringene skjer i januar hvert år, mens prisene på vin måles i januar, mai og september. I både januar 2013 og 2014 har det vært økninger i mengdeavgiftene. I figuren ser vi at KPI-HKPI og HKPI-CT ligger flatt i de periodene hvor hverken pris eller avgift endres. KPI-JA varierer fra måned til måned, som følge av at avgiftene justeres med inflasjonen hver måned.

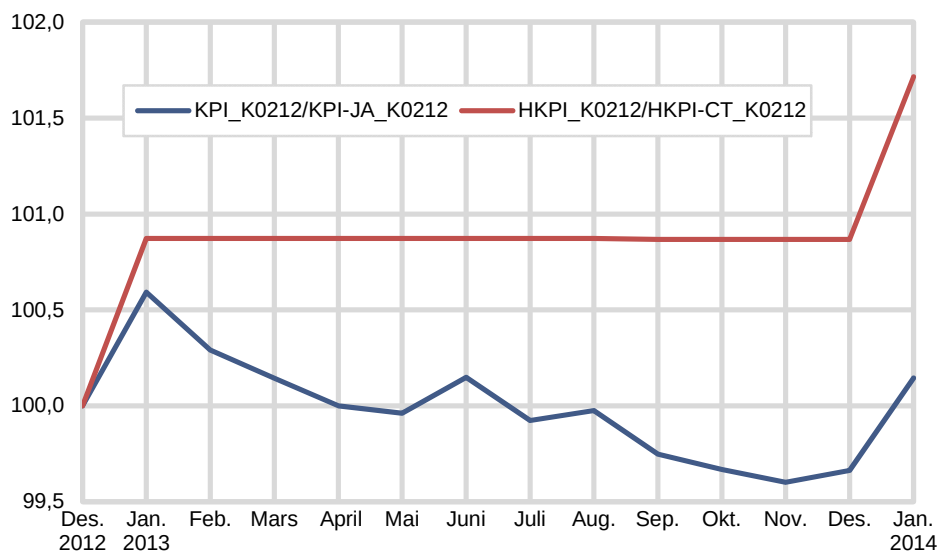
I figuren ser vi at seriene KPI-HKPI og KPI-JA har positive månedsendringer i januar 2013, mens HKPI-CT har så vidt en negativ månedsendring. Det betyr at avgiftene stiger litt mer enn prisene, og at inflasjonen er med på å trekke KPI-JA opp. I januar 2014 stiger KPI-HKPI, KPI-JA og HKPI-CT. KPI-HKPI øker mer enn KPI-JA og HKPI-CT. Siden inflasjonen er positiv så stiger KPI-JA mer enn HKPI-CT. I januar 2013 ligger KPI-JA 0,3 prosent høyere enn HKPI-CT, mens i januar 2014 ligger KPI-JA 1,6 prosent høyere enn HKPI-CT.

I hele perioden ligger KPI-JA på et høyere indeksnivå enn HKPI-CT, som følge av at inflasjonen stort sett trekker KPI-JA opp og minker avgiftseffekten. Inflasjonen trekker KPI-JA ned i månedene juni, august og desember. I hele perioden stiger KPI-JA med 2,8 prosent, mens HKPI-CT øker med 1,2 prosent. Inflasjonsjusteringen har isolert sett trukket KPI-JA for vin opp med 1,6 prosentpoeng.

Figur 5.1.1. KPI-HKPI, KPI-JA og HKPI-CT for gruppen vin. Desember 2012=100. Indeks

Figur 5.1.2 viser indeksseriene KPI/KPI-JA og HKPI/HKPI-CT for gruppen vin. I hele perioden ligger HKPI på et høyere indeksnivå enn HKPI-CT. HKPI/HKPI-CT stiger i både januar 2013 og 2014, som følge av avgiftsøkninger. I perioden imellom, ligger HKPI/HKPI-CT nesten helt flatt, da endringsratene er tilnærmet de samme for HKPI og HKPI-CT. KPI/KPI-JA stiger også i både januar 2013 og 2014, men øker mindre enn HKPI/HKPI-CT. Det er som følge av at inflasjonen demper avgiftseffekten i KPI-JA, og minker avviket mellom KPI og KPI-JA. Inflasjonsjusteringen gjør at KPI/KPI-JA varierer fra måned til måned, og i perioden ligger KPI-JA både på et høyere og lavere indeksnivå enn KPI.

Figur 5.1.2. KPI/ KPI-JA og HKPI/HKPI-CT for gruppen vin. Indeks

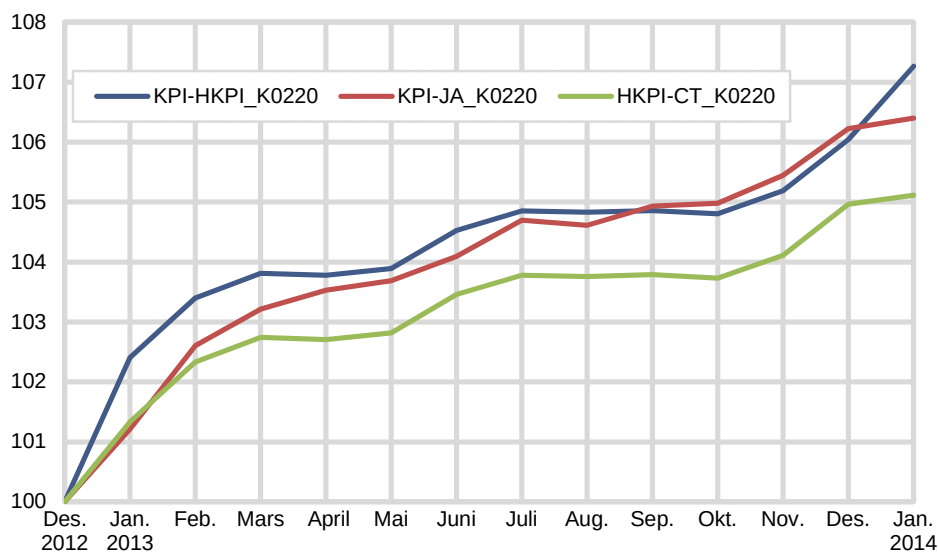
5.2. Tobakk

Figur 5.2.1 viser seriene KPI-HKPI, KPI-JA og HKPI-CT for gruppen tobakk (COICOP 0220). Prisene på tobakk måles hver måned, mens avgiftene justeres i januar hvert år. I både januar 2013 og 2014 har det vært økninger i mengdeavgiftene.

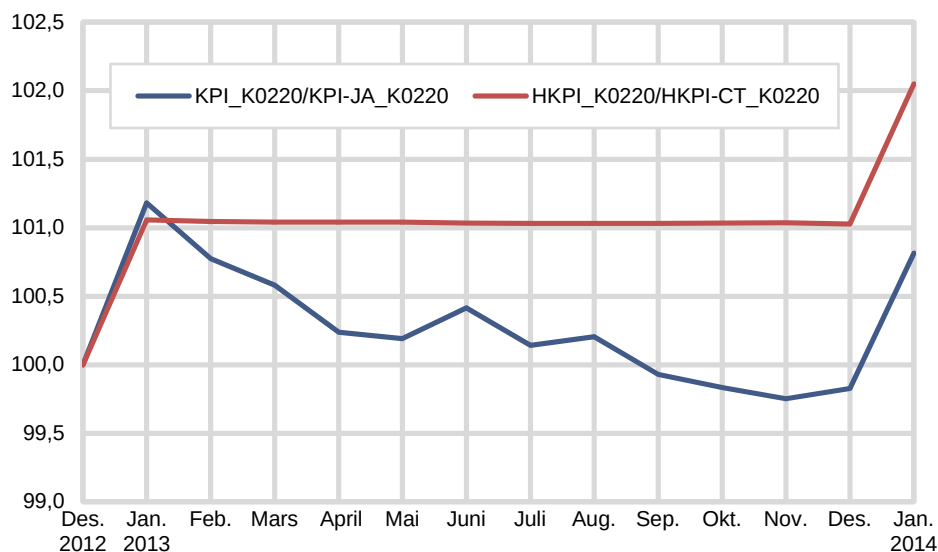
I januar 2013 stiger KPI-HKPI mer enn KPI-JA og HKPI-CT. Negativ inflasjonsjustering trekker KPI-JA ned på et noe lavere indeksnivå enn HKPI-CT. I de andre månedene ligger KPI-JA på et høyere indeksnivå enn HKPI-CT, som følge av at inflasjonsjustering stort sett bidrar til å trekke KPI-JA opp. I januar 2014 stiger også prisene mer enn avgiftene, og den positive inflasjonen gjør at avgiftseffekten blir dempet i KPI-JA. I januar 2013 ligger HKPI-CT 0,1 prosent høyere enn KPI-JA, mens i januar 2014 ligger KPI-JA 1,2 prosent høyere enn HKPI-CT.

I hele perioden stiger KPI-JA med 6,4 prosent, mens HKPI-CT øker med 5,1 prosent. Inflasjonsjusteringen har dermed isolert sett trukket indeksen for tobakk, slik den inngår i KPI-JA, opp med 1,3 prosentpoeng.

Figur 5.2.1. KPI-HKPI, KPI-JA og HKPI-CT for gruppen tobakk. Desember 2012=100. Indeks

Figur 5.2.2 viser indeksseriene KPI/KPI-JA og HKPI/HKPI-CT for gruppen tobakk. I hele perioden ligger HKPI på et høyere indeksnivå enn HKPI-CT. HKPI/HKPI-CT stiger både i januar 2013 og 2014, som følge av avgiftsøkninger. I perioden imellom, ligger HKPI/HKPI-CT nesten helt flatt, da endringsratene er tilnærmet de samme for HKPI og HKPI-CT. I januar 2013 stiger KPI/KPI-JA litt mer enn HKPI/HKPI-CT, som følge av at negativ inflasjonsjustering trekker KPI-JA ned. I de andre månedene ligger HKPI/HKPI-CT på et høyere indeksnivå enn KPI/KPI-JA. Det er som følge av at inflasjonen demper avgiftsjusteringen i KPI-JA, og minker avviket mellom KPI og KPI-JA. Inflasjonsjusteringen gjør at KPI/KPI-JA varierer fra måned til måned, og i perioden ligger KPI-JA både på et høyere og lavere indeksnivå enn KPI.

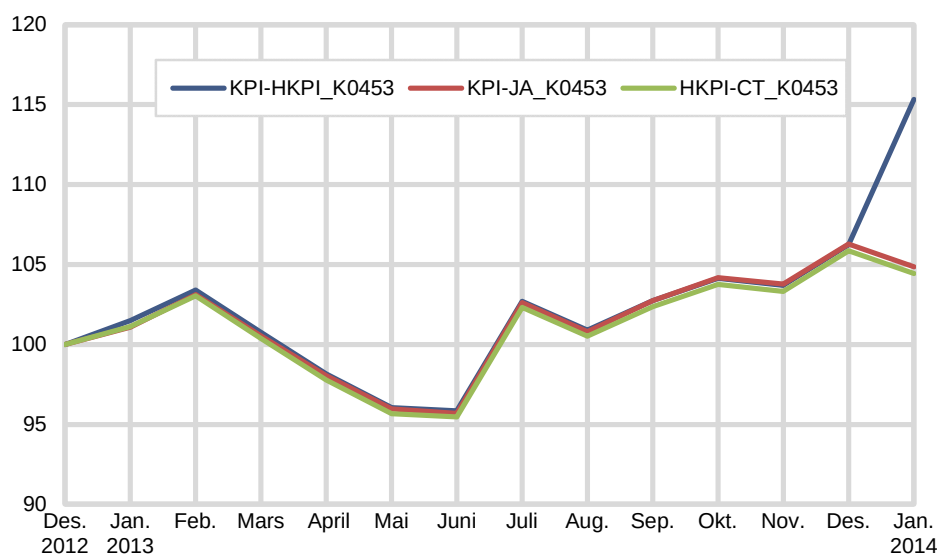
Figur 5.2.2. KPI/ KPI-JA og HKPI/HKPI-CT for gruppen tobakk. Indeks

5.3. Flytende brensel

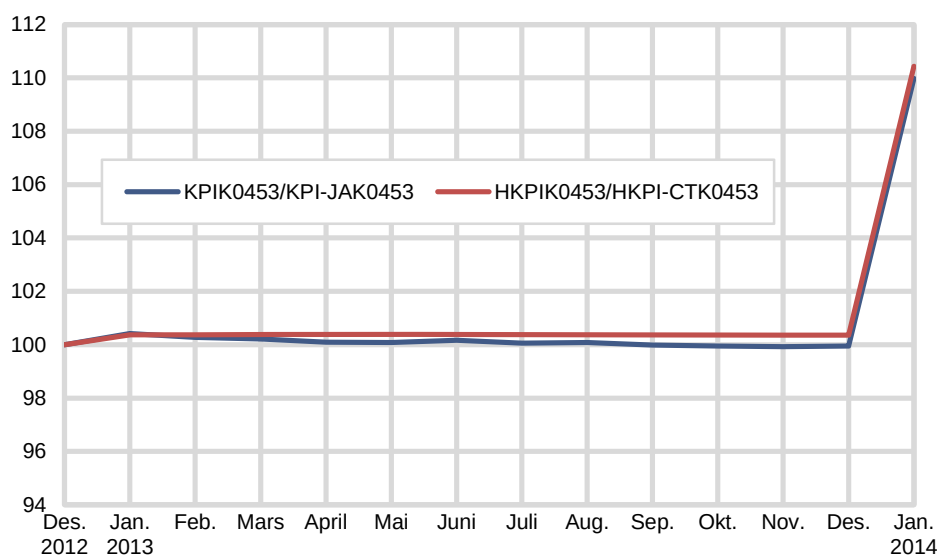
Figur 5.3.1 viser seriene KPI-HKPI, KPI-JA og HKPI-CT for gruppen flytende brensel (COICOP 0453). Prisene på flytende brensel måles hver måned, mens avgiftene justeres i januar hvert år. I både januar 2013 og 2014 har det vært økninger i mengdeavgiftene.

I januar 2013 stiger prisene mer enn avgiftene, og gjør at både KPI-HKPI, KPI-JA og HKPI-CT har positive månedsendringer. KPI-JA justeres med negativ inflasjon som demper den positive månedsendringen, og gjør at KPI-JA øker noe mindre enn HKPI-CT. I de andre månedene ligger KPI-JA på et høyere indeksnivå enn HKPI-CT, som følge av at inflasjonsjustering stort sett bidrar til å trekke KPI-JA opp. I januar 2014 stiger avgiftene langt mer enn prisene, og gjør at vi får en negativ månedsendring i både KPI-JA og HKPI-CT. Siden inflasjonen er positiv, har KPI-JA en mindre nedgang enn HKPI-CT. I januar 2013 ligger HKPI-CT så vidt høyere enn KPI-JA, mens i januar 2014 ligger KPI-JA 0,4 prosent høyere enn HKPI-CT.

I hele perioden stiger KPI-JA med 4,9 prosent, mens HKPI-CT øker med 4,4 prosent. Inflasjonsjusteringen har dermed isolert sett trukket indeksen for flytende brensel, slik den inngår i KPI-JA, opp med bare 0,5 prosentpoeng.

Figur 5.3.1. KPI-HKPI, KPI-JA og HKPI-CT for gruppen flytende brensel. Desember 2012=100. Indeks

Figur 5.3.2 viser indeksseriene KPI/KPI-JA og HKPI/HKPI-CT for gruppen flytende brensel. I hele perioden ligger HKPI på et høyere indeksnivå enn HKPI-CT. I januar 2013 stiger HKPI/HKPI-CT minimalt, mens i januar 2014 stiger HKPI/HKPI-CT kraftig som følge av at avgiftene på mineralprodukter og CO₂ øker med henholdsvis 53 prosent og 44 prosent. I perioden imellom, ligger HKPI/HKPI-CT nesten helt flatt, da endringsratene er tilnærmet de samme for HKPI og HKPI-CT. I januar 2013 stiger KPI/KPI-JA litt mer enn HKPI/HKPI-CT, som følge av at negativ inflasjonsjustering trekker KPI-JA ned. I de andre månedene ligger HKPI/HKPI-CT på et høyere indeksnivå enn KPI/KPI-JA. Det er som følge av at inflasjonen demper avgiftsjusteringen i KPI-JA, og minker avviket mellom KPI og KPI-JA. Inflasjonsjusteringen gjør at KPI/KPI-JA varierer fra måned til måned, og i perioden ligger KPI-JA både på et høyere og lavere indeksnivå enn KPI.

Figur 5.3.2. KPI/ KPI-JA og HKPI/HKPI-CT for gruppen flytende brensel. Indeks

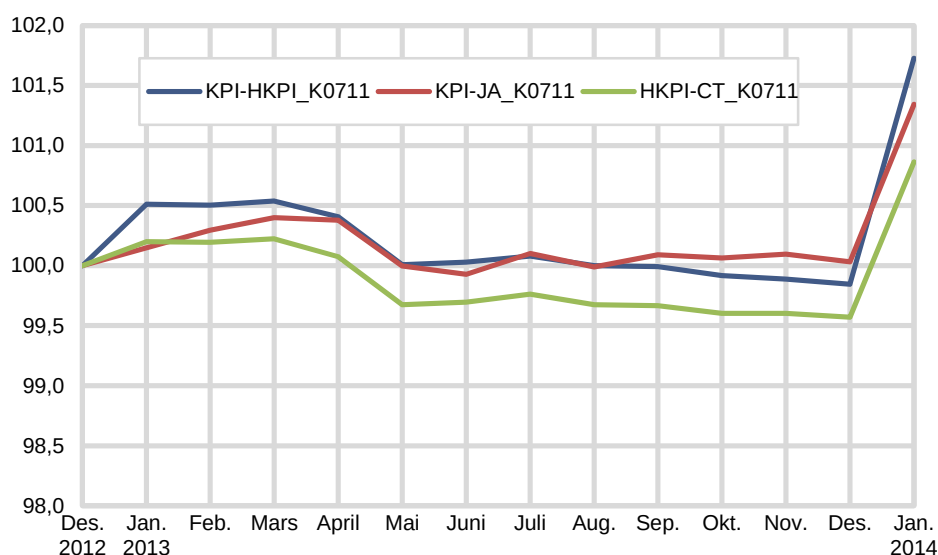
5.4. Biler

Vi har sett på seriene KPI-HKPI, KPI-JA og HKPI-CT for gruppen biler (COICOP 0711). Prisene på biler måles hver måned, mens avgiftene justeres i januar hvert år. I både januar 2013 og 2014 har det vært økninger i mengdeavgiftene.

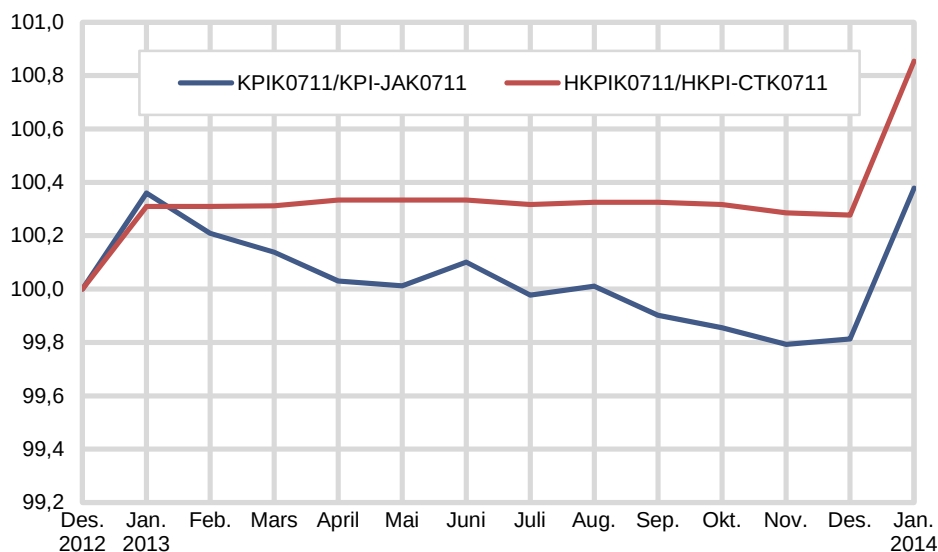
Figur 5.4.1 viser at i januar 2013 stiger seriene KPI-HKPI, KPI-JA og HKPI-CT, og KPI-HKPI øker mer enn KPI-JA og HKPI-CT. KPI-JA ligger på et litt lavere indekssnivå enn HKPI-CT, som følge av at negativ inflasjon demper den positive månedsendringen. I de andre månedene ligger KPI-JA på et høyere indekssnivå enn HKPI-CT, som følge av at inflasjonsjusteringen stort sett trekker KPI-JA opp. I januar 2014 stiger også prisene mer enn avgiftene, og gjør at vi får positive månedsendringer både i KPI-HKPI, KPI-JA og HKPI-CT. Siden inflasjonen er positiv så stiger KPI-JA mer enn HKPI-CT. I januar 2013 ligger HKPI-CT så vidt høyere enn KPI-JA, mens i januar 2014 ligger KPI-JA 0,5 prosent høyere enn HKPI-CT.

I hele perioden stiger KPI-JA med 1,3 prosent, mens HKPI-CT øker med 0,9 prosent. Inflasjonsjusteringen har dermed isolert sett trukket indeksen for biler, slik den inngår i KPI-JA, opp med 0,4 prosentpoeng.

Figur 5.4.1. KPI-HKPI, KPI-JA og HKPI-CT for gruppen biler. Desember 2012=100. Indeks

Figur 5.4.2 viser indeksseriene KPI/KPI-JA og HKPI/HKPI-CT for gruppen biler. I hele perioden ligger HKPI på et høyere indekssnivå enn HKPI-CT. HKPI/HKPI-CT stiger i både januar 2013 og 2014, som følge av avgiftsøkninger. I perioden imellom, ligger HKPI/HKPI-CT nesten helt flatt, da endringsratene er tilnærmet de samme for HKPI og HKPI-CT. I januar 2013 øker KPI/KPI-JA litt mer enn HKPI/HKPI-CT, siden negativ inflasjon trekker KPI-JA ned. I de andre månedene ligger HKPI/HKPI-CT på et høyere indekssnivå enn KPI/KPI-JA. Det er som følge av at inflasjonen demper avgiftsjusteringen i KPI-JA, og minker avviket mellom KPI og KPI-JA. Inflasjonsjusteringen gjør at KPI/KPI-JA varierer fra måned til måned, og i perioden ligger KPI-JA både på et høyere og lavere indekssnivå enn KPI.

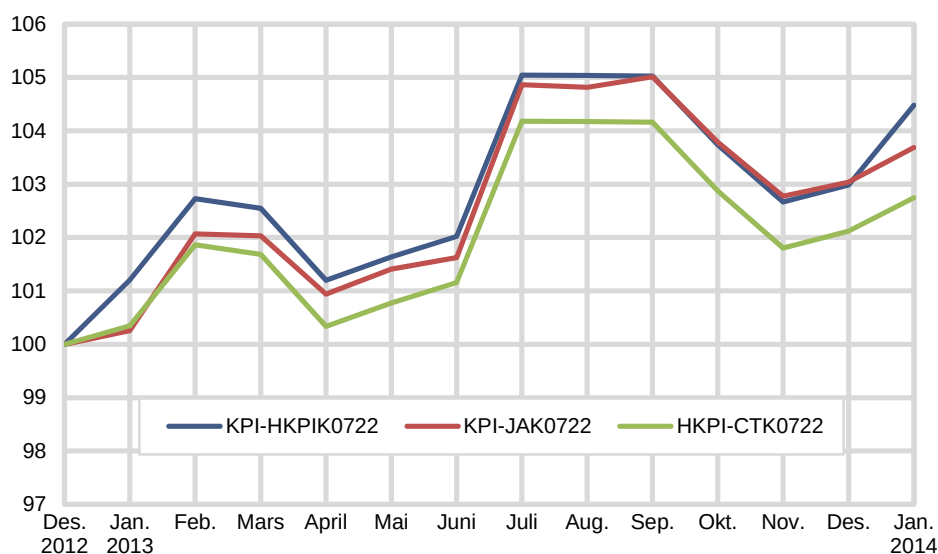
Figur 5.4.2. KPI/ KPI-JA og HKPI/HKPI-CT for gruppen biler. Indeks

5.5. Drivstoff og smøremidler

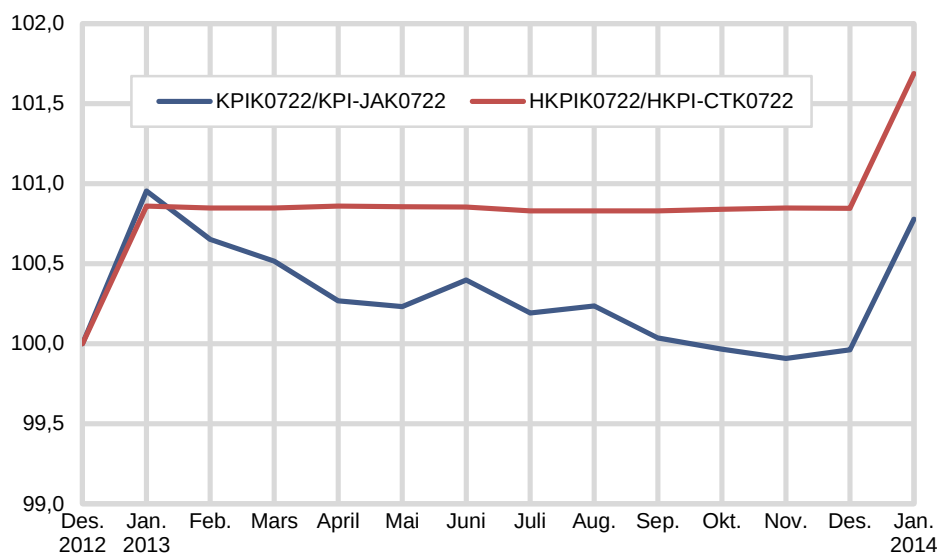
Vi har sett på seriene KPI-HKPI, KPI-JA og HKPI-CT for gruppen drivstoff og smøremidler (COICOP 0722). Prisene måles hver måned, og avgiftene justeres i januar hvert år. I både januar 2013 og 2014 har det vært økninger i mengdeavgiftene.

Figur 5.5.1 viser at i januar 2013 stiger seriene KPI-HKPI, KPI-JA og HKPI-CT. KPI-HKPI ligger på et høyere nivå enn KPI-JA og HKPI-CT. KPI-JA ligger noe lavere enn HKPI-CT, som følge av at negative inflasjon demper den positive månedsendringen. I de andre månedene ligger KPI-JA høyere enn HKPI-CT, som følge av at inflasjonsjustering stort sett bidrar til å trekke KPI-JA opp. I januar 2014 øker KPI-HKPI, KPI-JA og HKPI-CT. KPI-HKPI stiger mer enn KPI-JA og HKPI-CT. Den positive inflasjonen trekker KPI-JA opp i forhold til HKPI-CT, og demper avgiftseffekten. I januar 2013 ligger HKPI-CT 0,1 prosent høyere enn KPI-JA, mens i januar 2014 ligger KPI-JA 0,9 prosent høyere enn HKPI-CT.

I hele perioden stiger KPI-JA med 3,7 prosent, mens HKPI-CT stiger med 2,7 prosent. Inflasjonsjusteringen har dermed isolert sett trukket indeksen for drivstoff og smøremidler, slik den inngår i KPI-JA, opp med 1,0 prosentpoeng.

Figur 5.5.1. KPI-HKPI, KPI-JA og HKPI-CT for gruppen drivstoff og smøremidler. Desember 2012=100. Indeks

Figur 5.5.2 viser indeksseriene KPI/KPI-JA og HKPI/HKPI-CT for gruppen drivstoff og smøremidler. I hele perioden ligger HKPI på et høyere indekssnivå enn HKPI-CT. HKPI/HKPI-CT stiger både i januar 2013 og 2014, som følge av avgiftsøkninger. I perioden imellom, ligger HKPI/HKPI-CT nesten helt flatt, da endringsratene er tilnærmet de samme for HKPI og HKPI-CT. I januar 2013 øker KPI/KPI-JA litt mer enn HKPI/HKPI-CT, siden negativ inflasjon trekker KPI-JA ned. I de andre månedene ligger HKPI/HKPI-CT på et høyere indekssnivå enn KPI/KPI-JA. Det er som følge av at inflasjonen demper avgiftsjusteringen i KPI-JA, og minker avviket mellom KPI og KPI-JA. Inflasjonsjusteringen gjør at KPI/KPI-JA varierer fra måned til måned, og i perioden ligger KPI-JA både på et høyere og lavere indekssnivå enn KPI.

Figur 5.5.2. KPI/ KPI-JA og HKPI/HKPI-CT for gruppen drivstoff og smøremidler. Indeks

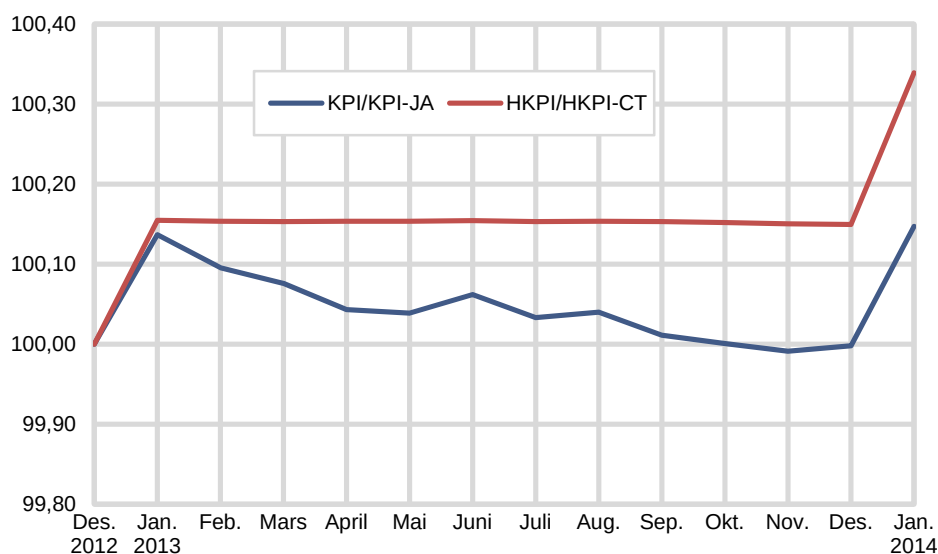
5.6. Oppsummering

I dette kapitlet har vi analysert effekten av reell avgiftsjustering i KPI-JA versus nominell avgiftsjustering i HKPI-CT. Vi har sett på grupper som i KPI er tungt avgiftsbelagt med mengdeavgifter. Analysene viser at inflasjonen isolert sett trekker KPI-JA opp i forhold til HKPI-CT. I våre analyser trekkes KPI-JA på det høyeste opp om lag 1,6 prosentpoeng i forhold til HKPI-CT.

I figur 5.6.1 ser vi på hvordan inflasjonen påvirker totalindeksen. Siden det er andre momenter enn inflasjonen som spiller inn på ulikhetene mellom KPI-JA og HKPI-CT, har vi valgt å se på indeksseriene KPI/KPI-JA og HKPI/HKPI-CT. Figuren viser at avviket mellom HKPI og HKPI-CT er større enn mellom KPI og KPI-JA. I hele perioden ligger HKPI på et høyere indeksnivå enn HKPI-CT. KPI ligger på et høyere indeksnivå enn KPI-JA i alle måneder, utenom i november og desember hvor inflasjonen trekker KPI-JA mer opp enn KPI.

I perioden stiger KPI med 2,1 prosent, mens KPI-JA øker med 1,9 prosent. Det har dermed vært et relativt lite bidrag fra de reelle avgiftsendringene i løpet av denne perioden, bare ca. 0,2 prosentpoeng. HKPI stiger med 1,7 prosent i samme periode, mens HKPI-CT øker med 1,3 prosent. Det betyr at de nominelle avgiftsendringene bidrar med ca. 0,4 prosentpoeng, som er litt mer enn de reelle avgiftsendringene. Inflasjonen demper altså effekten av avgiftsendringene.

Figur 5.6.1. KPI/KPI-JA og HKPI/HKPI-CT, totalt. Indeks

6. Avslutning

I dette notatet har vi fokusert på utvikling av den nye serien HKPI-CT. Vi har sett på ulikhetene mellom KPI og HKPI, beregningsmetodene for KPI-JA og HKP-CT, hvilke avgifter som det skal justeres for, ulikhetene mellom HKPI og HKPI-CT og til slutt forskjellene mellom KPI-JA og HKPI-CT.

Vi synes det er viktig å påpeke at det er en inkonsekvens i metoden for HKPI-CT, når det gjelder behandlingen av prosentavgiftene og mengdeavgiftene. Mengdeavgiftene blir justert ved å trekke ut alle nominelle avgiftsendringer, det vil si å korrigere for hele kroneendringen i avgiftene. I perioder hvor man har en generell prisvekst ville denne metoden føre til at mengdeavgiftenes andel av prisen blir redusert, og dermed blir liggende som et "anker". Den prosentvise avgift (f.eks. merverdiavgift) vil derimot bli justert i takt med de varespesifikke prisene, og er dermed per definisjon inflasjonsjustert. I metoden som benyttes per i dag for

beregning av KPI-JA er det endringer utover realendringer i avgiftene det justeres for, og ikke det nominelle bidraget fra avgiftene. Dette betyr at mengdeavgiftene justeres i takt med den generelle prisveksten, slik at det blir samsvar mellom behandlingen av prosentvise avgifter og mengdeavgifter. Dette gjøres på bakgrunn av et ønske om å identifisere den effekten reelle avgiftsendringer har på KPI-veksten, det vil si endringer som avviker fra den generelle prisveksten. Vi mener at KPI-JA har en mer korrekt metode når formålet er å lage en konsumprisindeks hvor avgifter holdes konstant.

7. Vedlegg

7.1. Lovreguleringer i HKPI

1. Framework regulation (2494/95)
 2. Initial implementing measures (1749/96)
 3. Sub-Indices (2214/96)
 4. Weights (2454/97)
 5. Coverage of goods and services (1687/98)
 6. Geographic and population coverage (1688/98)
 7. Treatment of tariffs (2646/98)
 8. Treatment of insurance (1617/1999)
 9. New sub-indices (1749/1999)
 10. Treatment of products in the health, education and social protection sectors (2166/1999)
 11. Timing of entering purchaser prices (2601/2000)
 12. Treatment of price reductions (2602/2000)
 13. Treatment of service charges (1920/2001)
 14. Revisions (1921/2001)
 15. Base year (1708/2005)
 16. Temporal coverage (701/2006)
 17. Sampling (1334/2007)
 18. Treatment of seasonal products (330/2009)
 19. New weights regulation (1114/2010)
 20. Housing (93/2013)
 21. HICP at constant taxes (HICP-CT) (119/2013)
-

Figurregister

Figur 2.1.1.	KPI og HKPI for hovedgruppen bolig, lys og brensel. Referanseåret 2010=100. Indeks.....	7
Figur 2.1.2.	KPI og HKPI for gruppen forsikring. Referanseåret 2010=100. Indeks.....	8
Figur 2.1.3	KPI og HKPI for gruppen finansielle tjenester utenom forsikring. Referanseåret 2010=100. Indeks	8
Figur 2.1.4.	KPI og HKPI for gruppen tjenester knyttet til fritid og kultur. Referanseåret 2010=100. Indeks	9
Figur 2.3.1.	KPI og HKPI for gruppen andre tjenester knyttet til bolig og fritidsbolig. Referanseåret 2010=100. Indeks	10
Figur 2.4.1.	KPI og HKPI for gruppen rensing, vask, reparasjon og leie av klær. Referanseåret 2010=100. Indeks	11
Figur 4.1.1.	HKPI og HKPI-CT for gruppen sukker, syltetøy og andre sukkervarer. Desember 2012=100. Indeks	18
Figur 4.1.2.	HKPI og HKPI-CT for gruppen mineralvann, leskedrikker og juice. Desember 2012=100. Indeks	18
Figur 4.1.3.	KPI, KPI-JA, HKPI og HKPI-CT for hovedgruppen matvarer og alkoholfrie drikkevarer. Desember 2012=100. Indeks	19
Figur 4.2.1.	HKPI og HKPI-CT for gruppen brennevin. Desember 2012=100. Indeks.....	20
Figur 4.2.2.	HKPI og HKPI-CT for gruppen vin. Desember 2012=100. Indeks	21
Figur 4.2.3.	HKPI og HKPI-CT for gruppen øl. Desember 2012=100. Indeks	21
Figur 4.2.4.	HKPI og HKPI-CT for gruppen tobakk. Desember 2012=100. Indeks...	22
Figur 4.2.5.	HKPI og HKPI-CT for hovedgruppen alkoholholdige drikkevarer og tobakk. Desember 2012=100. Indeks	23
Figur 4.3.1.	KPI og HKPI-CT for gruppen elektrisitet. Desember 2012=100. Indeks.....	24
Figur 4.3.2.	HKPI og HKPI-CT for gruppen flytende brensel. Desember 2012=100. Indeks.....	24
Figur 4.3.3.	HKPI og HKPI-CT for gruppen bolig, lys og brensel. Desember 2012=100. Indeks.....	25
Figur 4.4.1.	HKPI og HKPI-CT for gruppen biler. Desember 2012=100. Indeks.....	26
Figur 4.4.2.	HKPI og HKPI-CT for gruppen drivstoff og smøremidler. Desember 2012=100. Indeks.....	27
Figur 4.4.3.	HKPI og HKPI-CT for gruppen passasjertransport med fly (0733). Desember 2012=100. Indeks	27
Figur 4.4.4.	HKPI og HKPI-CT for gruppen transport (07). Desember 2012=100. Indeks.....	28
Figur 4.5.1.	HKPI og HKPI-CT for gruppen restauranttjeneste. Desember 2012=100. Indeks.....	29
Figur 4.5.2.	HKPI og HKPI-CT for gruppen restauranttjeneste. Desember 2012=100. Indeks.....	29
Figur 4.6.	HKPI og HKPI-CT for total. Desember 2012=100. Indeks	30
Figur 5.1.1.	KPI-HKPI, KPI-JA og HKPI-CT for gruppen vin. Desember 2012=100. Indeks.....	31
Figur 5.1.2.	KPI/ KPI-JA og HKPI/HKPI-CT for gruppen vin. Indeks.....	32
Figur 5.2.1.	KPI-HKPI, KPI-JA og HKPI-CT for gruppen tobakk. Desember 2012=100. Indeks.....	33
Figur 5.2.2.	KPI/ KPI-JA og HKPI/HKPI-CT for gruppen tobakk. Indeks	34
Figur 5.3.1.	KPI-HKPI, KPI-JA og HKPI-CT for gruppen flytende brensel. Desember 2012=100. Indeks	35
Figur 5.3.2.	KPI/ KPI-JA og HKPI/HKPI-CT for gruppen flytende brensel. Indeks ..	35

Figur 5.4.1.	KPI-HKP, KPI-JA og HKPI-CT for gruppen biler. Desember 2012=100. Indeks.....	36
Figur 5.4.2.	KPI/ KPI-JA og HKPI/HKPI-CT for gruppen biler. Indeks	37
Figur 5.5.1.	KPI-HKPI, KPI-JA og HKPI-CT for gruppen drivstoff og smøremidler. Desember 2012=100. Indeks	38
Figur 5.5.2.	KPI/ KPI-JA og HKPI/HKPI-CT for gruppen drivstoff og smøremidler. Indeks	38
Figur 5.6.1.	KPI/KPI-JA og HKPI/ HKPI-CT for totalindeksen. Indeks	39

Statistisk sentralbyrå

Postadresse:
Postboks 8131 Dep
NO-0033 Oslo

Besøksadresse:
Akersveien 26, Oslo
Oterveien 23, Kongsvinger

E-post: ssb@ssb.no
Internett: www.ssb.no
Telefon: 62 88 50 00

ISBN 978-82-537-8948-4 (elektronisk)

Statistisk sentralbyrå
Statistics Norway